

POHLEDY

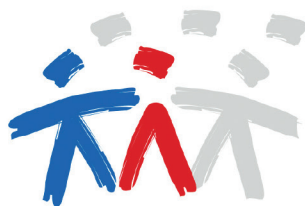
ČESKOMORAVSKÁ KONFEDERACE ODBOROVÝCH SVAZŮ

2020

ČMKOS

Předpoklady pro ekonomický vývoj v roce 2021

STUDIE · ANALÝZY · PROGNOZY

UZO

VOS
op

Předpoklady pro ekonomický vývoj v roce 2021

listopad 2020

© Českomoravská konfederace odborových svazů
nám. Winstona Churchilla 2
130 00 Praha 3

ISBN: 978-80-86846-73-6

sondy Praha 2020

ČMKOS

Předmluva

Vážení čtenáři,

děkujeme za příznivou odezvu na obsah naší odborné revue POHLEDY. Těší nás, že je pro vás stále cenným pramenem odborných a fundovaných analýz, které odbory využívají při argumentaci o směřování mzdového vývoje v ČR.

Poslední číslo v tomto roce přináší tradičně pohled na strategii státního rozpočtu na rok 2021, predikci inflace a záměry Národního plánu obnovy. Jde o tři zásadní témata, která napoví, jaký ekonomický vývoj můžeme v příštím roce očekávat. Pokud jde o státní rozpočet na rok 2021, analýza odhaluje, kde je deficit nesystémově prohlubován a proč má posloužit k nepodloženému bezprecedentnímu snižování daní.

Národní plán obnovy nepatří mezi ekonomická témata, která by vyvolávala velkou pozornost, což je podle ČMKOS velká škoda, protože by měl představovat tolik žádoucí stanovení směru pokoronavirové obnovy české ekonomiky. Požadavek na vytvoření národních plánů obnovy všech členských zemí EU souvisí s letošním přelomovým rozhodnutím EU vstoupit na finanční trhy a pomocí nových finančních prostředků zajistit nejen obnovu ekonomik, ale i jejich modernizaci. Náš analytický pohled odhaluje dilema, zda půjde vládě ČR skutečně o modernizaci, či o udržení stávající ekonomické struktury v kontextu „levné práce“.

Josef Středula,
předseda Českomoravské konfederace odborových svazů

Obsah

Šest klíčových poznámek k návrhu státního rozpočtu na rok 2021	7
Stanovisko ČMKOS k návrhu státního rozpočtu na rok 2021 projednané na zasedání Rady hospodářské a sociální dohody – tripartity dne 12. října 2020	28
Vývoj inflace v roce 2020 a její prognóza na rok 2021	30
Co bychom měli vědět o Národním plánu obnovy	71

Šest klíčových poznámek k návrhu státního rozpočtu na rok 2021

Pro nový rozpočet je charakteristické snižování vlastních rozpočtových příjmů

Poznámka 1

Ke způsobu přípravy a tvorby státního rozpočtu

Koronavirová krize velmi silně zasáhla nejen stávající státní rozpočet na rok 2020,¹⁾ ale i celý rozpočtový proces přípravy rozpočtu na rok 2021, a to v mnoha ohledech.

Při zaměření energie vlády na opakující se úpravy státního rozpočtu na rok 2020 jí na konci května nezbyl čas na přípravu rozpočtu na rok 2021. Dokument **Příprava státního rozpočtu České republiky na rok 2021 a střednědobého výhledu na léta 2022 a 2023** nebyl zpracován.

Je vcelku pochopitelné, že vzhledem ke koronavirové krizi a nejasnému dalšímu vývoji ekonomiky došlo k časovým posunům v práci na rozpočtu na rok 2021. Ovšem skutečnost, že výše uvedený zásadní dokument nebyl zpracován vůbec (a tedy ani schválen vládou jako východisko pro další rozpočtové práce), měla fatální vliv na celý rozpočtový proces letošního roku. Ten se oproti předchozím letům zásadním způsobem odlišoval.

¹⁾ Připomínáme, že původní rozpočet schválený na konci roku 2019 s plánovaným schodkem -40 mld. Kč vzal rychle zaskvě. Už na konci března byl zákon o státním rozpočtu novelizován a rozpočtový schodek se tak zvýšil na -200 mld. Kč. Ani tato novela však nebyla konečná. Po měsíci následovala další se schodkem -300 mld. Kč a od začátku července máme pro letošní rok již čtvrtý státní rozpočet s plánovaným deficitem -500 mld. Kč.

Absence rozpočtového rámce totiž umožnila přijímat již od druhého čtvrtletí letošního roku „per partes“ narychlo další a další daňová opatření převážně trvalého rázu, která nebylo možno ani při formulaci, ani při schvalování (většinou ve zrychleném řízení) konfrontovat s celkovou rozpočtovou představou roku 2021. Obdobně bez tohoto ukotvení probíhalo i projednávání jednotlivých rozpočtových kapitol na podzim tohoto roku (odvolávání se na zastaralý rozpočtový výhled v tomto kontextu opravdu neobstojí a především přináší další problémy, viz dále). **Příprava státního rozpočtu v letošním roce jasně ukázala, že těžiště rozpočtu na rok 2021 bude spočívat především v záměrném snižování vlastních rozpočtových příjmů (daní) při faktické prolongaci několika málo výdajových priorit z letošního roku – např. důchody, platy učitelů.**

Výsledkem tohoto postupu ovšem bylo (a je), že výše deficitu státního rozpočtu není aktivním činitelem rozpočtových prací, ale jejich pasivním výsledkem. Deficit je to, co vznikne porovnáním fakticky autonomních opatření jak na straně příjmů, tak na straně výdajů. Viditelným důsledkem této poměrně zásadní změny přístupu k tvorbě státního rozpočtu není jen dnešní fakticky bezprecedentní situace, kdy je předložen návrh státního rozpočtu s nejasnou příjmovou stranou (a tím i značně nejasným schodkem) v řádu minimálně 100 mld. Kč, je jím také to, že se již téměř nikomu nezdá nenormální, že zásadní daňové změny s poměrně fatálními rozpočtovými dopady v řádu desítek miliard korun vznikají nejen v rámci zrychleného projednávání, ale i „jaksi mimoděk“ formou poslaneckých iniciativ (tj. bez řádného projednání, bez RIA atd.). Např. rozpočtové dopady poslanecké iniciativy na zrychlení odpisů a snížení spotřební daně u nafty (které, jak se zdá, mají velkou šanci na schválení) se budou pohybovat minimálně na úrovni -23 mld. Kč. Nepřekvapí proto, že i když ještě fakticky nebylo zahájeno projednávání rozpočtu, už se začíná mluvit o jeho novele.

Druhým výrazným problémem, který budeme blíže demonstrovat v následující části, je fakt, že již takto deformovaný návrh státního rozpočtu v sobě obsahuje kromě výše uvedených problémů na příjmové straně neméně závažné problémy na straně výdajové. Jde o to, že výdaje velké části především sociálních výdajů jsou rozpočtovány na úrovni výdajů prapůvodního státního rozpočtu na rok 2020 (z podzimu roku 2019), tj. bez vlivu koronaviru. Při pokračující koronavirové epidemii a jejím řešení lze i zde očekávat výrazně vyšší výdaje a tlak na deficit státního rozpočtu, tentokrát ze strany výdajů.

Třetím problémem, který ovlivnil postup rozpočtových prací na státním rozpočtu na rok 2021, byl značný časový posun ve zpracování výchozí makroekonomické prognózy. Ta byla publikována MF ČR teprve 14. září 2020, tj. o 9 týdnů

později než v jiných letech. (Za normálních podmínek je tato prognóza publikována ve druhé dekádě měsíce července.) To však zároveň znamenalo, že se pro vlastní rozpočtové práce (včetně vyjednávání s resorty) velmi zúžil časový prostor – návrh státního rozpočtu byl zveřejněn 30. září. To však v souvislosti s předchozími poznámkami také znamená, že letošní projednávání, úpravy a schvalování rozpočtu na příští rok probíhaly více než kdy ve velmi značné časové tísní.

Poznámka 2

K výchozím parametrům státního rozpočtu a jeho prioritám

Ministerstvo financí vložilo dne 30. září do eklepu materiál „Návrh zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2021 včetně rozpočtové dokumentace“. Součástí dokumentace je i „Návrh střednědobého výhledu na léta 2022 a 2023“. Deficit státního rozpočtu pro příští rok je navržen ve výši -320 mld. Kč. Základní údaje o návrhu státního rozpočtu na léta 2020 až 2021 jsou uvedeny v následujícím přehledu.

Souhrnná bilance státního rozpočtu na rok 2021

ukazatel	2020 SR	2020 SR (bez EU a FM)	2021 SR	2021 SR (bez EU a FM) *)	rozdíl 2021-2020 bez EU a FM	rozdíl 2021-2020
příjmy státního rozpočtu	1 364,8	1 253,3	1 486,8	1 328,2	74,9	122,0
výdaje státního rozpočtu	1 864,8	1 753,3	1 806,8	1 673,2	-80,1	-58,0
saldo státního rozpočtu	-500,0	-500,0	-320,0	-345,0	155,0	180,0

Pozn. bez EU a FM a účetní operace v rámci PRV

*) na rok 2021 jsou rozpočtovány národní výdaje ve výši 25 mld. Kč, které mají vazbu na rozpočtované příjmy z rozpočtu EU (po schválení Národního plánu obnovy); o tuto částku jsou příjmy z rozpočtu EU vyšší než výdaje EU.

Výdajové priority státního rozpočtu na rok 2021

- **Zvýšení průměrného starobního důchodu o 836 Kč od 1. 1. 2021 na 15 336 Kč.** Pokračuje tak postupné navyšování průměrného důchodu. K tomu došlo i v letošním roce, a to o 900 Kč. Rozpočtový dopad navrhovaného zvýšení včetně zákonné valorizace pro rok 2021 je **29,5 mld. Kč.**

- **Zvýšení výdajů na platbu SR na zdravotní pojištění tzv. státních pojištěnců (důchodci, děti aj.) na 129,6 mld. Kč (tj. nárůst na osobu a měsíc o 200 Kč).**
- **Nárůst platů pedagogických pracovníků v regionálním školství o 9 % v roce 2021**, což podle předkladatele znamená zajištění průměrného platu učitele na úrovni 45 450 Kč měsíčně.²⁾
- **Zvýšení výdajů ministerstva obrany o 12,8 mld. Kč** oproti letošnímu roku na celkové výdaje 85,4 mld. Kč.
- **Zvýšení kapitálových výdajů o 12,5 mld. Kč** oproti roku 2020 na celkovou výši 186,9 mld. Kč.
- **Zajištění příprav předsednictví ČR v Radě Evropské unie.**

Poznámka 3

K problémům státního rozpočtu na rok 2021

Předložená varianta návrhu státního rozpočtu na rok 2021 zřetelně není ani variantou komplexní, ani konečnou. Návrh státního rozpočtu na rok 2021 se ocitl ve fakticky nebyvalé situaci, kdy se vláda spoléhá buď na dodělaní tohoto zákona v Poslanecké sněmovně, nebo na přímo navazující následnou novelu. V návrhu totiž nejsou zahrnuty dopady předpokládaného zrušení superhrubé mzdy, zrychlení odpisů a zvýšení limitu pro vstupní cenu majetku, zavedení daňového paušálu pro živnostníky, zavedení tzv. stravenkového paušálu pro stravování zaměstnanců a snížení spotřební daně u nafty. Náš akruální odhad celkového dopadu těchto opatření na státní rozpočet se pohybuje okolo 105 mld. Kč ročně.

V návrhu není počítáno s řešením dopadů připravovaných či již schválených daňových úprav na rozpočty krajů a obcí. Většina daňových úprav se totiž týká tzv. sdílených daní. Podle našeho odhadu se bude odvozený daňový dopad připravovaných opatření do rozpočtů krajů a obcí pohybovat okolo 54 mld. Kč.

²⁾ V prioritách státního rozpočtu na rok 2020 byl uveden i nárůst platů nepedagogických pracovníků pro rok 2020 o 7 % a pro rok 2021 o 7 % s cílem dosáhnout v roce 2021 průměrného platu nepedagogických pracovníků min. 24 000 Kč měsíčně s ročním dopadem 2 mld. Kč. Přestože tato priorita pro letošní rok obsahovala (podobně jako u učitelů) jasný příslib i pro rok 2021, v předloženém návrhu rozpočtu se však již zvýšení platů nepedagogických pracovníků neobjevuje.

V závislosti na zahrnutí první či obou skupin dopadů by se tedy (z akruálního pohledu) mohl **deficit státního rozpočtu v příštím roce pohybovat v rozmezí 425–480 mld. Kč**. V pojetí „bez vlivu EU a FM“ potom v rozmezí 450–504 mld. korun. (To samozřejmě platí za podmínky, že budou schváleny všechny výše uvedené daňové úpravy, které dnes návrh státního rozpočtu nezahrnuje.)

Návrh státního rozpočtu na rok 2021 však nedostatečně zohledňuje reálnou situaci nejen na příjmové, ale i na výdajové straně, neboť de facto obsahuje skrytý deficit v oblasti sociálních transferů, ale také aktivní politiky zaměstnanosti. Návrh rozpočtu na příští rok je totiž v těchto oblastech postaven v podstatě na úrovni původního rozpočtu na r. 2020 (aniž by zohledňoval pokračující koronavirovou krizi, kterou si ČR v letošním roce prochází).³⁾ Návrh státního rozpočtu nepočítá s tím, že se pandemii podle stávajícího vývoje zřejmě nepodaří tak rychle zvládnout a že bude dále pokračovat a minimálně po část příštího roku tak vytvářet tlak na státní rozpočet. Je proto nutné dále počítat s vyšší nemocností, čtenějším čerpáním ošetřovného při karanténách a při omezování výuky ve školách, ale i se ztrátou pracovních míst a s poklesem příjmů z výdělečné činnosti. To vše bude i nadále vytvářet tlak na sociální systémy, zejména na dávky nemocenského pojištění, státní sociální podpory a dávky pomoci v hmotné nouzi. Většina dávek je nároková (s výjimkou dávek pomoci v hmotné nouzi), a jejich výplata je proto osobám garantována. V případě překročení rozpočtovaného objemu by tak musely být dodatečné prostředky na jejich výplatu zajištěny v rámci státního rozpočtu přesunem z jiných kapitol, popř. z rozpočtové rezervy (ovšem kapitola VPS je oproti letošnímu rozpočtu nižší o 100 mld. Kč), popř. by se prohloubil rozpočtový deficit.

Pandemie již na jaře prověřila připravenost a funkčnost systémů sociální ochrany a poukázala na vážné nedostatky, které je nezbytné urychleně řešit, a to nejen legislativně, ale současně v návrhu rozpočtu již na ně vytvořit potřebné prostředky. Hlavní problémy návrhu rozpočtu je možno nalézt především v oblasti nemocenského pojištění. Snížení rozpočtovaného objemu prostředků o pětinu (oproti rozpočtu 2020) pokládáme za nereálné. Minimálně po část roku je nezbytné počítat s vyšší nemocností a čtenějším čerpáním ošetřovného. Současně je potřeba se urychleně připravit na legislativní změny, ale i promítnout do návrhu rozpočtu řešení následujících problémů.

³⁾ Koronavirová krize je fakticky zohledněna pouze v části pasivní politiky zaměstnanosti, kde se počítá s nárůstem výdajů na podpory v nezaměstnanosti na dvojnásobek (15,5 mld. Kč). Na straně aktivní politiky zaměstnanosti je rozpočtováno pouze 0,5 mld. Kč, a to i přes chystané zavedení tzv. kurzarbeitu, který bude hrazen právě z této položky.

Za problém je možno také pokládat, že OSVČ nemusí ze zákona povinně platit nemocenské pojištění. Přitom při uzavření škol na jaře 2020 bylo nezbytné tyto osoby zajistit ošetřovným, na které však neměly ze systému nemocenského pojištění nárok. Urychleně se proto připravovala náhrada v podobě dávky obdobné ošetřovnému, ovšem vyplácenému z daní. Jednoznačně se tak ukázala **nezbytnost zavést povinné nemocenské pojištění pro osoby samostatně výdělečně činné.**

Dalším problémem je **nedostatečná výše ošetřovného.** Stávajících 60 % vyměřovacího základu nezajistí dostatečnými prostředky osoby odkázané na ošetřovné a ohrožuje je sociálním vyloučením.

Problematická je i situace tzv. **dohodářů, tedy osob pracujících na DPP a DPČ,** které také neplatí nemocenské pojištění, popř. jsou nemocensky pojištěny až od určité úrovně příjmů. Přitom v některých oblastech činnosti jsou tyto překérní formy práce často využívány, což se opět potvrdilo v souvislosti s covidem-19.

Poznámka 4

K výraznému snížení daní jako nástroji hospodářské politiky

Určitý obecný rámec přístupu k daňovým změnám připravovaným či realizovaným v letošním roce s dopadem do roku příštího byl popsán v poznámce č. 1. Nicméně ne vše bylo zcela vyjasněno. Na tomto místě proto uvádíme naše autonomní odhady schválených či připravovaných daňových změn pro rok 2021. Obáváme se totiž, že na rozdíl od předchozích let nejsou ze strany MF ČR dostatečně věrohodně odhadovány dopady těchto narychlo (většinou v systému zrychleného řízení) přijímaných trvalých daňových opatření. To se týká především daňových dopadů, zavedení systému loss carryback, daňového paušálu pro OSVČ, tzv. stravenkového paušálu pro stravování zaměstnanců a především zrušení superhrubé mzdy.

Celkový dopad daňových změn pro rok 2021 na celé veřejné finance odhadujeme v intervalu -204 až -224 mld. Kč. Horní hranice odhadu odpovídá situaci, kdy dojde k výraznému zpomalení, resp. zastavení růstu nominálních mezd a platů. Jde o dosti zřejmý a ze strany firem (ale zdá se i státu) podporovaný důsledek zrušení superhrubé mzdy a s ním spojené výrazné snížení zdanění zaměstnanců. (V našich odhadech daňových dopadů uvedených v předchozí části jsme vycházeli z -204 mld. Kč, tj. z odhadů bez tohoto vlivu.)

Zrušení superhrubé mzdy si zasluhuje zvláštní pozornost. Předložený návrh spojený s poklesem efektivního zdanění zaměstnanců z 20,1 % na 15 % bude znamenat v kontextu předchozího přehledu dopad do veřejných rozpočtů v rozsahu minimálně 94 mld. Kč. Jde o přímý dopad tohoto opatření včetně započítání nárůstu plateb státu v rámci tzv. daňového bonusu u rodin s dětmi.⁴⁾

Odhad meziroční ztráty daňových příjmů veřejných rozpočtů pro rok 2021 na základě již schválených a **připravovaných** novel daňových zákonů

- Zrušení superhrubé mzdy:	-94 mld. Kč (minimum) ¹⁾
● Loss carryback:	-30 mld. Kč (minimum)
● Zrychlení odpisů a zvýšení limitu vstupní ceny majetku	-17 mld. Kč
● Osvobození státních dluhopisů	-2 mld. Kč
● Zrušení daně z převodu nemovitostí	-20 mld. Kč
● Daňový paušál pro živnostníky	-10 mld. Kč
● Stravenkový paušál	20 mld. Kč ²⁾
● Snížení DPH u ubyt. služeb, kultura, sport	-4 mld. Kč
● Snížení silniční daně	-1 mld. Kč
● Snížení spotřební daně u nafty	-6 mld. Kč
● Celkem veřejné finance:	-204 mld. Kč (224 mld. Kč)³⁾
● Státní rozpočet	-150 mld. Kč (163 mld. Kč)
● Rozpočty krajů	-18 mld. Kč (19 mld. Kč) ⁴⁾
● Rozpočty obcí	-36 mld. Kč (42 mld. Kč)

¹⁾ Statický propočten na bázi objemu mezd roku 2020 bez promítnutí vlivu zrušení superhrubé mzdy na předpokládané omezení, resp. zastavení růstu mezd a platů v roce 2021 (dopad na veřejné finance cca -20 mld. Kč).

²⁾ Dopad při plném promítnutí tohoto systému bez promítnutí vlivu přesčasů na nárůst příspěvku na stravování a bez vlivu práce u více zaměstnavatelů.

³⁾ V závorce je uvedený dopad při započítání dopadu plynoucího ze zastavení růstu mezd a platů mezi léty 2020–2021.

⁴⁾ Podle chování krajů a obcí v letošním roce je naprosto zřejmé, že vyvinou enormní tlak na to, aby byly jejich rozpočtům tyto poměrně silné dopady kompenzovány ze státního rozpočtu.

⁴⁾ Odhad byl odvozen z odhadu MF ČR, provedeného ve druhé polovině roku 2018 v souvislosti s návrhem poslanců ODS (sněmovní tisk č. 254) na zrušení superhrubé mzdy. Tehdejší odhad MF ČR ve výši -75 mld. Kč na veřejné rozpočty byl upraven o mzdový nárůst mezi lety 2018–2020. (Pro úplnost je nutno dodat, že odhad MF ČR podle vlastního komentáře reprezentoval čistý dopad operace zrušení superhrubé mzdy při započítání průměrného pohybu některých daní, především daní nepřímých.)

Dále je nutno ovšem počítat s tím, že v příštím roce vlivem této operace velmi pravděpodobně dojde k zastavení růstu mezd (a podle vyjádření MF i platů, mimo platů učitelů). Tím pádem přijdou veřejné rozpočty o příjmy v rozsahu dalších cca -20 mld. Kč. Pokud tedy toto opatření zasadíme do kontextu dalších daňových úprav dopadajících do roku 2021 – viz tabulka, budou veřejné rozpočty vlivem snížení daní chudší celkově o 204–224 mld. Kč.

Konkrétně pro státní rozpočet na rok 2021 to znamená několik závažných problémů:

Daňové změny znamenají pro státní rozpočet přímý dopad -150 až -163 mld. korun, tj. 34–38 % předpokládaného schodku. Pokud bychom však předpokládali, že stát bude krajům a obcím plně kompenzovat výpadky příjmů spojené se snižováním daní („daňový balíček“ tvoří v převážné míře daně sdílené, proto bude muset státní rozpočet vykryt výpadek příjmů v rozsahu -204 až -224 mld. Kč), pak by toto snížení daní představovalo zhruba 50 % celkového deficitu.

Takto vysoké snížení daní nemůže být v rozpočtu vykryto snížením výdajů státního rozpočtu, a to ani ve střednědobém horizontu. Snížení daní v letošním roce s dopadem do dalších let proto bude fakticky „na dluh“. To znamená, že vláda bude deficitem vykryvat výpadky daňových příjmů vyvolané snižováním daní. Jinak řečeno, vláda se zbaví vlastních bezpečných příjmů a nahradí je půjčkou cizích peněz.

Hlavním problémem této operace bude (vedle rozsahu) především to, že bude fakticky nemožné významně snížit neustále se opakující vysoké deficity bez zásadního zásahu na příjmové nebo výdajové straně. Reálně se proto dá očekávat (ovšem s určitým odstupem) jako přímý důsledek těchto redukcí tlak na zvýšení především nepřímých daní (DPH, spotřební daně), okrajově možná i majetkových (i když ty už v České republice s výjimkou daně z nemovitostí a některých dalších místních poplatků fakticky neexistují). Hlavní tlak však bude směřovat vůči výdajové straně státního i ostatních veřejných rozpočtů. Zde nesporně zesílí tlak na růst spoluúčasti na úhradách v oblasti zdravotnictví, sociální péče a školství a na alespoň částečné privatizaci veřejných služeb a transferů (především důchodové a zdravotní pojistění).

Všechna tato opatření pak zpětně dopadnou především na zaměstnance (popř. důchodce), a to především středně- a nízkopříjmové. Při snížení daně z příjmu fyzických osob si nejvíce „pomohou“ vysokopříjmové skupiny obyvatelstva“, při zvýšení nepřímých daní, resp. spoluúčasti na financování veřejných služeb ponесou jejich největší tíhu nízkopříjmové skupiny obyvatelstva, především zaměstnanci a důchodci.

Poznámka 5

K rozpočtovému kontextu vývoje mezd a platů

V současné době máme k dispozici dvě autoritativní prognózy ekonomického vývoje v České republice v letech 2020–2021. Jedná se o prognózu České národní banky z poloviny srpna letošního roku⁵⁾ a makroekonomickou prognózu MF ČR z poloviny září.⁶⁾ Jak již bylo řečeno, zpracování výchozí makroekonomické prognózy pro přípravu státního rozpočtu na rok 2021 se oproti standardnímu průběhu rozpočtových prací posunulo o 9 týdnů. Poprvé se tak zpozdílo oproti prognóze České národní banky, která svou prognózu publikovala v pravidelném termínu (na počátku II. dekadý měsíce srpna). Základní porovnání obou prognóz uvádíme v tabulkách.

Porovnání prognóz vývoje ekonomiky v letech 2020–2021 ČNB a MF ČR – základní makroekonomické ukazatele

ROK	2019	2020	2021
Meziroční reálný růst HDP (%) - dle ČNB1	2,3	-8,2	3,5
Meziroční reálný růst HDP (%) - dle MF ČR 2	2,3	-6,6	3,9
Deflátor HDP (%) - ČNB	3,9	4,8	1,2
Deflátor HDP (%) - MF ČR	3,9	3,6	1,4
Meziroční nominální růst HDP (%) - dle ČNB	6,3	-3,8	4,7
Meziroční nominální růst HDP (%) - dle MF ČR	6,3	-3,3	5,4
Zaměstnanost (%) - dle ČNB	0,4	-1,6	-1,4
Zaměstnanost (%) - dle MF ČR	0,2	-1,2	-0,7
Produktivita práce reálná (%) - dle ČNB	1,2	-6,7	4,9
Produktivita práce reálná (%) - MF ČR	2,5	-5,5	4,6
Produktivita práce nominální (%) - dle ČNB	5,9	2,2	6,1
Produktivita práce nominální (%) - dle MF ČR	6,1	-0,4	6,1
Růst spotřebitelských cen (%) - dle ČNB	2,8	3,4	2,4
Růst spotřebitelských cen (%) - dle MF ČR	2,8	3,2	1,9

⁵⁾ Prognóza, jež je součástí Zprávy o inflaci III/2020, byla schválena bankovní radou dne 13. srpna 2020.

⁶⁾ Makroekonomická predikce České republiky, MF ČR, byla zveřejněna 14. září 2020.

Porovnání prognóz vývoje ekonomiky v letech 2020–2021 ČNB a MF ČR – vývoj mezd a platů

ROK	2019	2020	2021
MF ČR			
Objem mezd a platů (%)	6,6	-1,9	0,8
Průměrná mzda nominální	6,4	1,7	0,9
Růst spotřebitelských cen	2,8	3,2	1,9
Průměrná mzda reálná	3,5	-1,6	-0,9
ČNB			
Průměrná mzda nominální	6,4	3	3,6
Růst spotřebitelských cen	2,8	3,4	2,4
Průměrná mzda reálná	3,6	-0,3	1,2

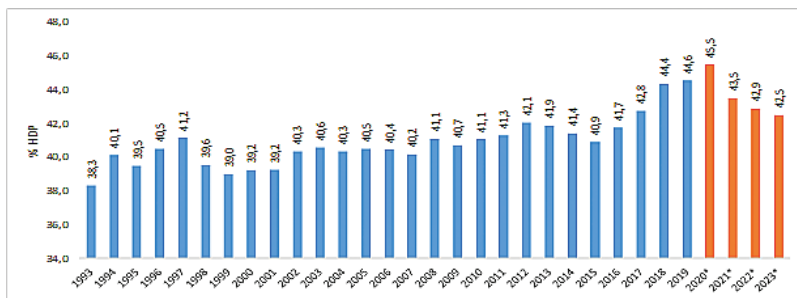
Prameny: Zpráva o inflaci III/2020, Makroekonomická predikce České republiky, září 2020, vlastní propočty.

Vzhledem k tomu, že vlastnímu vývoji ekonomiky v příštím roce bude věnována zvláštní analýza v této části, se budeme věnovat především tomu, jaký mají obě instituce názor na vývoj mezd (a platů). MF ČR prognózuje pro letošní i pro příští rok výrazný propad průměrné reálné mzdy (-1,6 až -0,9 %). A to při odhadovaném růstu reálné produktivity práce v příštím roce o 4,6 %!!! Hovořit ovšem v této souvislosti o prognóze je špatné slovo, protože vliv MF ČR na platový a mzdový vývoj v ČR je zásadní. Fakticky jde pouze o promítnutí a „domyšlení“ kroků, které už MF ČR reálně koná včetně snahy o zastavení růstu platů ve veřejné sféře (s výjimkou učitelů a pracovníků v sociálních službách) či o návrhy na zrušení minimálních mzdových tarifů.

Pokud by se toto „chtěné očekávání“ naplnilo, znamenalo by to mimo jiné zahájení procesu snižování podílu mezd a platů na HDP z letos odhadovaných 45,5 % na 43,5 % v roce příštím (tj. pokles o 2 procentní body!) a dále pak až na 42,5 % v roce 2023 (viz Makroekonomická predikce MF ČR).

Úměrně tomu by naopak podle představy MF ČR rostl na HDP podíl zisku. Tím bychom se v hodnotě tohoto ukazatele dostali zhruba do roku 2017. Tento postup tedy neznamená nic jiného než obrodu politiky levné práce v České republice. (Nutno podotknout, že představa ČNB se v tomto punktu od MF ČR poměrně výrazně odlišuje, ta počítá pro příští rok již s růstem reálných mezd o 1,2 %.)

Podíl náhrad zaměstnanců na HDP (v běžných cenách)

Pramen: ČSÚ (15. 9. 2020) a roky 2020–2023 predikce MF (září 2020).

Toto vše je skryto v nápadu, který je fakticky středobodem hospodářské politiky státu na příští rok – ve zrušení superhrubé mzdy doprovázené výrazným snížením zdanění mezd a platů daní z příjmu fyzických osob. V této představě tedy prakticky na sebe stát přebírá závazek nejen zvyšováním čistých reálných platů, ale i mezd. Tím stát značně ulevuje podnikatelské sféře (viz MF ČR, předpokládaný nárůst podílu zisku na přidané hodnotě). V této operaci však nejde o pravý nárůst mezd a platů, ale o nárůst fiktivní, a to ze dvou důvodů.

Za prvé – toto snížení daní nebude „zadarmo“, dříve či později se projeví na výdajové straně rozpočtů domácností, a to buď výrazným nárůstem současných výdajů z důvodu jejich zdražení, nebo nutností platit za nové (dříve veřejné) služby (viz výše).

Za druhé – výrazné snížení daně z příjmů doprovázející zrušení superhrubé mzdy je deklarováno jako přechodné s platností na dva roky. Bohužel si prozatím nikdo z těch, co toto opatření navrhují, nepoložil otázku, co bude pak, až stát zase zdanění zaměstnancům zvýší. Jak se potom bude vyvíjet reálná čistá mzda?

Zastavení růstu hrubých nominálních mezd má však nepřehlédnutelné rozpočtové dopady. Jak už jsme uvedli v předchozí části, vlivem této operace velmi pravděpodobně dojde k zastavení růstu mezd (a podle vyjádření MF ČR i platů mimo školství a sociální ústavy) pro rok 2021. Tím pádem přijdou veřejné rozpočty o příjmy v rozsahu dalších cca -20 mld. Kč z nerealizovaného mzdového nárůstu (tedy nejen státní rozpočet, ale i rozpočty krajů, obcí a zdravotních pojišťoven).

Navíc se nabízí otázka, zda je potřeba podporovat firmy touto fakticky nepřehlednou a nekontrolovatelnou formou, která navíc ani pro příští rok nezůstane

osamocena. Je nutno si především uvědomit, že současná statistická data ve skutečnosti jen velmi omezeně poskytují skutečný obraz finanční situace. Například velkou část mzdových nákladů pokryl firmám stát prostřednictvím programů podpory spojené s pandemií covid-19 včetně odpuštění plateb sociálního pojištění. Nelze přehlédnout, že připravované zavedení tzv. stravenkového paušálu povede k další daňové optimalizaci ve mzdové oblasti.⁷⁾ Stejným směrem pak (především prostřednictvím dalšího rozvoje tzv. švarcsystému) povede schválení paušální daně u OSVČ.

Podle zřetelných signálů z podnikatelské sféry se připravuje a někde již probíhá výrazné zkracování pracovních úvazků a s tím spojené krácení mezd. Připravuje se také propouštění. Klíčovou otázkou dneška je **zachování kupní síly obyvatelstva**. Proto řada zemí přijímá všemožná (v některých případech i plošná) opatření k jejímu posílení. Např. Polsko významně navýší nejen podporu v nezaměstnanosti, ale také zavede zvláštní solidární příspěvek pro nově nezaměstnané. Rozšiřující se nejistota v naší i světové ekonomice volá po stabilizujících opatřeních. Obavy ze ztráty práce mohou mít na ekonomiku devastující účinky, neboť u spotřebitelů (zaměstnanců) vedou k „šetření“ na horší časy, což se dnes již masivním způsobem projevuje. Růst úspor je však spojený s poklesem spotřebních výdajů domácností, které jsou největší komponentou HDP v české ekonomice (v loňském roce cca 47 %). Jakmile však omezí své výdaje spotřebitelé, budou obdobně reagovat firmy z důvodu negativních očekávání ohledně svých prodejů (v první řadě firmy omezí investice a následně i počet zaměstnanců). Ekonomika by se tak mohla propadnout do hluboké a dlouhotrvající recese. Proto je podle našeho názoru **potřeba přijmout zásadní opatření ke zvýšení disponibilního důchodu domácností, a to prostřednictvím nárůstu minimální mzdy, růstu platů ve veřejné sféře a všemožně podpořit kolektivní vyjednávání v soukromé sféře**.

Jedním z důležitých komponentů systému podpory ekonomiky a zachování kupní síly obyvatelstva je také nezbytný nárůst podpor v nezaměstnanosti. Zde totiž nejde pouze o kupní sílu vlastních nezaměstnaných, ale také o eliminaci velice nebezpečných procesů, které současné nastavení pasivní

⁷⁾ Některá data naznačují nárůst podnikatelů v dosavadních měsících letošního roku: např. <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/zivnostenske-podnikani/statisticke-udaje-o-podnikatelich/pocty-podnikajicich-fyzickych-osob-a-zivnostenskych-opravneni-dle-pohlaviv--225455/> nebo <https://www.informaceofirmach.cz/crif-v-cervenci-pribylo-v-cr-3-300-podnikatelu-nejvice-od-roku-2012/> a <https://www.bisnode.cz/o-bisnode/o-nas/novinky/podnikatele-nerezignovali-znovu-se-pousti-do-byznysu/>

politiky zaměstnanosti již dnes vyvolává. Jde o to, že narůstající strach z pádu do nezaměstnanosti je umocňován velmi nízkými podporami v nezaměstnanosti. Pád do nezaměstnanosti je totiž prakticky pádem do bídy. Je velmi pravděpodobné – a jak ukazují dosavadní zkušenosti téměř jisté –, že tento strach se již dnes „přetavuje“ do ochoty některých zaměstnanců „souhlasit“ s nominálním poklesem příjmů, s horšími pracovními podmínkami atd. Jde o zásadní přetnutí současného vývoje a ekonomické konvergence. Jde o proces, který nás v pasti středního příjmu (jak se dnes poněkud nadneseně říká faktické pasti chudoby) uzamkne prakticky napořád. **Bohužel, dosavadní kroky vlády nepodporují ani jedno z těchto naprosto nezbytných opatření.**

Poznámka 6

K očekávanému vývoji české ekonomiky

Vývoj české ekonomiky v roce 2021

Velká míra nejistoty bude typická pro ekonomický vývoj příštích let, nikoli jen roku příštího, ale i let následujících. Faktorů, které budou určovat míru oné nejistoty, bude více a snad postačí uvést jen některé.

V prvé řadě je to dopad koronavirové epidemie. Ještě před nedávnem panovala téměř plná shoda v tom, že obnova ekonomiky po jejím útlumu v prvním pololetí letošního roku bude poměrně rychlá a již v příštím roce se ekonomika vrátí na úroveň minulého roku. Dojde jen k malému zpoždění. Po návratu na úroveň minulého roku, kdy se jakoby vyrovná růstová křivka, se pak ekonomika znovu vrátí na růstovou dráhu a růst bude pokračovat podobným tempem jako dosud, možná pomaleji. Ale nic zásadního se nezmění.

Takových úvah bylo v počátcích koronavirové krize publikováno mnoho. Je pro ně typické, že se sice liší podle toho, čemu jejich autoři přikládají větší či menší váhu, a možná i podle toho, zda jde o výzkumnou instituci či instituci, která má blízko k reálné ekonomice, např. průmyslu. Shodovaly se však v tom, že útlum ekonomiky bude krátkodobý. Lze to dokumentovat na prognózách německých institucí.

V počínající koronavirové krizi byl rozptýl prognóz o poklesu HDP od minus 5 % až do minus 20 %, a to záviselo především na odhadu doby, po kterou bude „zastavena“ ekonomika z důvodů karanténních opatření. Současné úvahy, které

odrážejí již probíhající oživování hospodářského života, se přiklánějí k intervalu poklesu mezi 5–10%, přitom se v čase mírně zhoršují. Ale toto zhoršení již má charakter upřesnění poklesu v řádu do jednoho procenta.

Pro českou ekonomiku je významný rozměr poklesu německého HDP. Ukazuje se, že velikost jeho poklesu je do značné míry podobná či shodná s poklesem českého HDP. Jestliže v prvním čtvrtletí byl pokles německého HDP mezičtvrtletně 2,3% a ve druhém čtvrtletí meziročně dokonce 11,7%, pak český pokles HDP byl podobný. V prvním čtvrtletí mezičtvrtletně 3,3%, ve druhém čtvrtletí to meziročně bylo již 11%.

Z dat za druhé pololetí by bylo možné usuzovat, že je na tom česká ekonomika poněkud lépe, ale rozdíl může být dán odlišnou strukturou HDP. Český HDP má vyšší podíl průmyslu a menší podíl služeb, které byly poklesem zasaženy nejvíce jak v ČR, tak i v Německu.

Ve vazbě na tato data se také postupně vytrácí původní optimismus, pokud jde o obnovení růstu. Dnes se pomalu začíná prosazovat názor, že obnovení hospodářského růstu bude pomalejší, že to nebude jen několikaměsíční pokles, který se rychle podaří zahladit.

Diskuse o tom, zda obnovení růstu bude probíhat po křivce V nebo po křivce blízké L, probíhají při každé podobné situaci. Tak tomu bylo i při relativně nedávné krizi v letech 2008 až 2009. Také tehdy se zprvu ozývaly hlasy, že obnovení růstu proběhne po křivce V, ale nakonec to byl pozvolnější návrat na původní trajektorii. Podobně tomu bude i nyní, neboť každá taková významná krize a hlubší pokles růstu s sebou nevyhnutelně nesou strukturální změny a ty vždy vedou k tomu, že ekonomika se navrácí k růstové křivce za jiných podmínek. Stručně řečeno – nikdy se ekonomika nevrací ke stavu před krizí. Kdyby tomu tak bylo, tak proč ke krizi došlo? Smyslem krize je přece nastolit nové vztahy uvnitř ekonomiky tak, aby se stejná krize neopakovala.

Dokazují to prognózy nejen z tuzemska, ale také z okolních zemí. Najednou se ukazuje, že pokles výroby za prvních osm měsíců letošního roku jednoho z tahounů ekonomiky – automobilového průmyslu – je výraznější, než se očekávalo. V sousedním Německu dnes dosahuje kolem 35%, přitom ještě na počátku krize byly odhady poklesu kolem 5–10%. Počet vyrobených automobilů v českých automobilkách za stejné období byl mírnější a dosáhl více než 25% oproti minulému roku.

Původní odhady poklesu německé ekonomiky z prvních měsíců současné krize počítaly letos s poklesem HDP až o 6,3%, současné prognózy hovoří o men-

ším poklesu o 5,8%, což není tak výrazný rozdíl a může být dán především uplynulým časem, kdy se již projevuje přesnější znalost dopadů do jednotlivých odvětví.

Pro nás však je důležitější úvaha o příštím roce, a ta je horší. Současné německé úvahy hovoří o růstu ekonomiky v příštím roce o 4,4% oproti původně odhadovaným 5,2%. Jestliže původní odhad počítal s tím, že se v podstatě podaří dosáhnout během příštího roku předkrizové úrovně, pak současný odhad takovou možnost již nepředpokládá.

Při výše uvedené provázanosti české a německé ekonomiky je právě zpomalení obnovy hospodářského růstu jedním ze zásadních parametrů, které musíme brát v úvahu.

Z úzké vazby obou ekonomik také vyplývá, že dopad útlumu automobilového průmyslu na české firmy – dodavatele pro německé koncerny – může být ještě větší, než ukazují současná čísla. Podle německých analýz dochází ke snižování počtu pracovních míst, firmy uvádějí, že mají nízkou zajištěnost výroby, pouze na dva až tři měsíce, a očekávají jen velmi pozvolné obnovení výroby na předkrizovou úroveň. Zpravidla až v roce 2023.

Navíc na automobilovém trhu dochází k výrazné strukturální změně – k nástupu elektromobility. Za období leden až srpen 2020 bylo na německém trhu zaregistrováno více než 160 tisíc elektromobilů. Oproti minulému roku je to jedenapůlkrát vyšší vzestup a podíl na trhu nově registrovaných automobilů již dosáhl 9%.

Tento strukturální posun v poptávce bude mít i jeden zásadní dopad na český automotive. Elektromobily mají jiné požadavky na dodávky součástek – především motor je jiný, totiž podstatně jednodušší apod. To změní celkovou strukturu dodavatelů dílů pro jejich montáž, což se odrazí do kooperace. Lze předpokládat, že by ve větší míře neměli být zasaženi ti dodavatelé, kteří jsou součástí mezinárodních skupin. Právě proto se však dá očekávat, že tato změna kooperace může zasáhnout některé české dodavatele. Kromě toho, že je nutno vzít v úvahu i skutečnost, že mnozí výrobci – odhady hovoří minimálně o polovině – omezují svoji výrobu a připravují poměrně rozsáhlé redukce pracovních míst.

Z tohoto pohledu je tedy měnící se trh impulsem pro změny na české straně a rozhodně nelze očekávat, že by se mohlo podařit tyto změny poptávky po české produkci snadno překonat.

V našem nejbližším okolí, tedy v německé ekonomice, se např. dozvídáme, že firma MAN zruší v nejbližší době 9500 pracovních míst, firma Bayer 4500 pra-

covních míst, např. Deutsche Bank plánuje zrušit do dvou let 40 000 pracovních míst, strojírenská firma Krones propustí 500 zaměstnanců, rozsáhlé propouštění plánuje i Lufthansa, kde má jít až o 22 000 zaměstnanců. Není to však jen Německo, také ve Francii plánuje větší rušení pracovních míst letecký výrobce Airbus či Air France. Je to zatím jen počátek a to, co se odehrává v malých firmách v cestovním ruchu apod., tato čísla vůbec nezachycují, ačkoli jde o násobně větší dopady do zaměstnanosti.

Tento proces zasáhne i naše firmy, vždyť s tímto prostorem máme poměrně rozsáhlou kooperaci. Je také jasné, že naše kapacity turistického ruchu byly již před touto krizí nadměrné a že tedy budou muset projít značnou a bolestnou restrukturalizací a některé z nich zaniknou bez náhrady.

Dalším faktorem, který ovlivní českou ekonomiku v příštím roce a zejména pak v dalších letech, je politika EU, orientovaná na tzv. Green Deal. Jeho součástí je také úsilí o odstranění spalování uhlí. V prvé řadě se tento tlak EU bude týkat kapacit českých tepláren, které by měly být během několika let převedeny na spalování zemního plynu. Velká část tohoto záměru bude financována z dotací EU a může tedy jít o významný investiční impuls, který by mohly české firmy využít.

Realisticky lze však očekávat, že větší příliv těchto investičních peněz ve smyslu nárůstu investiční poptávky se může v české ekonomice projevit nejdříve v roce 2022 s ohledem na přípravu akcí, jejich schvalovací proces atd. Samozřejmě jak to bývá, musí tomuto nárůstu poptávky předcházet financování z tuzemských zdrojů, a to jak z rozpočtových peněz, tak z bankovní sféry. A protože jde většinou o alokace těchto zdrojů do infrastruktury, mohou být požadavky na rozpočtové financování vysoké.

V současnosti se vytvářejí poměrně smělé plány, které počítají s urychlením výstavby dálniční sítě a celkově s vyššími investicemi do infrastruktury. Zda se podaří tyto plány naplnit, je otázka, neboť vedle nutné administrativy, potřebné pro zahájení staveb, zde může úsilí české vlády narazit na nedostatek odpovídajících kapacit.

Určitým způsobem (spíše však v dlouhodobém horizontu) bude do možností oživení hospodářského růstu zasahovat také vývoj mezinárodní situace. Pro ni je v posledních letech příznačný výraznější neklid, než tomu bylo v předchozích letech. Dochází k omezování mezinárodní spolupráce, k vyhlášení embarg na rozvoj vzájemného obchodu a v důsledku toho i k uzavírání některých teritorií pro volný obchod. Značný vliv, i když zatím málo kvantifikovatelný, bude mít odchod Velké Británie z EU. Právě pro českou ekonomiku je britský trh jedním z nejdůležitějších.

Je tu přirozeně – v globálním měřítku – i rozvíjející se konflikt mezi největšími světovými ekonomikami: USA a Čínou. V každém případě jde o konflikt, který může mít dopad na naši ekonomiku. Čína je významným dodavatelem na tuzemský trh a také velkým trhem pro exporty evropských výrobců, zejména německých automobilek, kde je rozsáhlá komplektace českých dodavatelů z automotive.

Na český trh, zejména pak na turistický ruch, bude mít vliv nesporné omezení cest čínských turistů do ČR. To ohrozí především kapacity v Praze. Krátkodobě nelze tento výpadek příjmů nijak nahradit. Celá oblast cestovního ruchu bude v příštích letech neuralgickým místem. Kapacity cestovního ruchu vytvořené v minulých letech jsou zjevně nadměrné a množství příjíždějících turistů se k počtům před koronavirem nevrátí. Tyto kapacity (nejen ubytovací zařízení, ale i restaurace vč. počtu zaměstnanců) budou muset být redukovány a to vyvolá další problémy – je tam úvěrová angažovanost, uvolněná zaměstnanost bude muset být requalifikována.

Problematické mohou být také další kroky americké administrativy ve vztahu k uvažovaným magistrálním plynovodům z Ruska do Evropy. Tyto kroky mají své důsledky i na plány záměny spalování uhlí v systémech centralizovaného zásobování teplem v mnoha českých městech. Až dosud se počítalo – také s využitím fondů EU – se záměnou spalování hnědého uhlí zemním plynem s tím, že tato záměna může proběhnout do 3–4 let. Je potom otázka, zda budou v té době dostupné zdroje zemního plynu a v jaké cenové relaci budou oproti stávajícím cenám dodávaného tepla.

Nízký stupeň krytí potřeb tuzemského trhu vlastní produkcí je jednou z příčin výraznějšího růstu cen potravin na tuzemském trhu a přispívá k růstu inflace. Proto inflace bude jedním z vážnějších problémů budoucího vývoje. Už v současnosti je česká inflace jednou z nejvyšších v EU a pravděpodobně úroveň inflace kolem 3 % ročního růstu přetrvává i do dalších let.

Inflace a narůstající nezaměstnanost, kterou v současné době brzdí vládní opatření, výrazně ovlivní příjmovou situaci obyvatelstva a tedy vývoj celkové národohospodářské poptávky. Klasické metody potlačování inflace – zvyšování repo sazby – které v minulých letech prováděla centrální banka, nebudou v těchto podmínkách účinné. Současná inflace není stimulována jenom poptávkově, ale z velké části jde o nákladovou inflaci, kterou nelze potlačit restrikcí nabídky peněz.

Jednak je tu pohyb, resp. znehodnocení kurzu koruny vůči euru a dalších nákladů včetně poměrně rychlého růstu mezd v posledním období. Tuto inflaci proto může zbrzdit především pohyb (zesílení) kurzu koruny vůči euru a také re-

lativní stabilita cen hlavních energií na světovém trhu (což dohody v rámci OPEC zatím zaručují).

V současné krizi není jiná možnost pro centrální banku než udržovat základní sazbu banky na úrovni blízké nule. Pokud by se centrální banka pokusila zvyšovat základní sazbu, pak by nevyhnutelně došlo i ke zvýšení sazeb pro podnikatelské úvěry, což by v současné době brzdilo obnovování ekonomické aktivity firem.

Kromě toho by zvýšení této sazby zdražilo i úvěry poskytované obyvatelstvu, především spotřebitelské poskytované nebankovními subjekty. Právě tyto úvěry mohou být ohniskem napětí, neboť jsou poskytovány za relativně vysokých sazeb a za podmínek, které v případě nesplácení apod. mohou vést k exekucím atd.

Zvyšování úrokových sazeb by také mohlo potlačit dosavadní boom na trhu s nedostatkem vhodných bytů zejména v některých městech. Právě nedostatek bytů je dalším ohniskem růstu inflace, v první řadě nájemného. Situace na tomto trhu bude v příštích letech napjatá a zřejmě se stane dalším ze zdrojů nerovnováhy a napětí na spotřebitelském trhu.

Při současné úrovni zaměstnanosti by trh práce mohl zatím fungovat bez větších problémů. Nicméně lze předpokládat, že ke konci letošního roku – poté, co bude ukončena platnost některých opatření na ochranu zaměstnanosti (zejména tzv. Antivirus) – bude nevyhnutelně narůstat počet nezaměstnaných. Již v současnosti dochází k redukci zaměstnanosti v hlavních sektorech zasažených krizí, jako jsou restaurace a hotely a další služby vázané na turistický ruch.

Omezování zaměstnanosti bude pokračovat i v průmyslových firmách. Za první pololetí se snížil např. počet zaměstnaných v průmyslu o 3,5 % a tento pokles se zrychluje (v srpnu byl meziročně počet zaměstnaných již o 4 % nižší). Zatím globální čísla o nezaměstnanosti neukazují na větší vzestup nezaměstnanosti.

Pokud jde o vývoj trhu práce, zde bude docházet k prolínání dvou tendencí. První z nich je z minulosti pokračující nedostatek pracovních sil. **Problém nedostatku pracovních sil, který je dlouhodobý a je odrazem nedostatečné úrovně technického vybavení práce, nedostatečných investic do automatizace a robotizace výrobních procesů, však není jenom problémem průmyslových odvětví. Zasahuje stále intenzivněji do sféry služeb, kde není dostatek zaměstnanců především ve zdravotnictví a sociálních službách atd.** Až dosud česká ekonomika zvládala požadavky na zvyšování produkce dovozem pracovních sil ze zahraničí. V současnosti jsou tyto možnosti vlivem pandemie omezeny, a tak nedostatek pracovních sil je významnou bariérou růstu.

Druhou tendencí je strukturální problém trhu práce. Existuje poměrně velká poptávka po profesích technického charakteru pro výrobní firmy, ovšem zpravidla s nižší platovou úrovní, protože to jsou obvykle obslužné profese nevyžadující vyšší kvalifikaci. Uchazeči o zaměstnání však na tuto nabídku nereagují. Má to dvě příčiny.

Za prvé – je to relativně nízká mzda, která vyplývá z požadované nízké kvalifikace.

Za druhé – je to nesoulad mezi místem bydliště a místem budoucího pracoviště. Lidé se těžko mohou stěhovat za práci, jde-li o málo placenou práci a při současném trvalém růstu nájmu. Tato nová pracovní místa vznikají v místech, která jsou vzdálena od bydliště tuzemských zaměstnanců, resp. od regionů, kde se rozvíjejí tato nová místa. Přesun zaměstnanců za novými pracovními příležitostmi je podmíněn dostatkem příležitostí pro bydlení atd. Mobilita tuzemských pracovních sil je proto limitována a zejména není realizovatelná v krátké době.

Podle dat za první pololetí letošního roku rostou průměrné mzdy jen minimálně – růst o plus 0,5 % nominálně a reálně dochází k poklesu o 2,5 %. Lze proto očekávat, že objem mezd za letošní rok bude reálně minimálně o 2,5–3 % nižší než loni. Pokud jde o prognózu vývoje objemu mezd na příští rok, je nutno vyjít z toho, co dosud vláda slíbila, a to je zvýšení platů pro pedagogické pracovníky, pro zdravotnictví a sociální služby. Další zvýšení platů v rozpočtové sféře se patrně nepředpokládá.

Kromě toho se do růstu objemu mezd promítnou také záměry vlády ohledně snižování daní, resp. zrušení superhrubé mzdy (viz výše podrobněji).

Je nutno také počítat s tím, že zavedení stravenkového paušálu povede nesporně k daňovým optimalizacím, což bude mít další dopad na vývoj objemu mezd a platů (při daňové optimalizaci nepředpokládáme růst objemu mezd, ale přerozdělení zdaňované a nezdaňované části mzdy při stagnaci výše konkrétní mzdy, ačkoli tedy konkrétní mzda jako celek neporoste, bude možné daňovou optimalizací dosáhnout zvýšení nominální mzdy právě vlivem vyloučení zdanění tohoto paušálu).

Z tohoto důvodu není reálně očekávat větší růst objemu mezd a platů než do úrovně inflace, spíše však níže. Rozhodující však bude mzdová politika podnikatelské sféry, kde lze očekávat i díky uvedeným opatřením vlády velkou zdrženlivost. Proto pravděpodobně růst objemu mezd bude jen do výše inflace. Přitom ovšem vlivem stravenkového paušálu a snížením daně z příjmů dojde k růstu

reálné mzdy v individuálním příjmu. Bude to mít však devastující dopad na příjmy státního rozpočtu (viz výše podrobněji).

Reálná stagnace objemu mezd, resp. jen mírný vzestup celkového objemu mezd pravděpodobně prohloubí diferenciaci mezi domácnostmi, a to zejména tam, kde jsou domácnosti zatíženy splácením hypotečních úvěrů a současně nemají možnost jinak zvyšovat své příjmy. Sociální situace se tak v některých lokalitách může vyhrotit.

Pokud jde o vývoj investiční poptávky, pravděpodobně si významný podíl na růstu celkového objemu investic zachová růst infrastrukturálních investic především do dopravní infrastruktury. Nicméně i přes deklarovaný růst investic do dopravních staveb bude zpomalovat jejich postup pomalá příprava a také nejasnost priorit, např. ve výstavbě vysokorychlostních železnic. Právě v dopravních investicích citelně chybí velké projekty, na které by se soustředilo investiční úsilí, stavební kapacity apod. Stále ještě chybí postavit více než 600 km základní kostry dálniční sítě, což při současném tempu výstavby je úkol minimálně na 15 let.

Soukromé investice při současné finanční situaci investorů budou záviset na úvěrovém financování, které bez podpory státu – navrhovaný systém garancí na bázi státní pojišťovny EGAP – bude omezeno. Nominální růst objemu investic tak lze odhadnout na růst do 5% v roce 2021 se zlepšením v dalším roce v závislosti na celkové konjunkturální situaci, přípravě investic, využití fondů EU atd.

Vývoj spotřeby jako největší části HDP bude nesporně akcelerován růstem spotřeby vládních institucí, především nárůstem výdajů na zdravotnictví a sociální péči. Soukromá spotřeba bude ve svém růstu limitována pomalým růstem příjmů obyvatelstva i přes trvalé valorizace starobních důchodů, a proto se dá očekávat její vzestup na úrovni 4–5% nominálně.

Vzestup HDP by pak mohl dosahovat nominálně 4,5–5%. Takový růst je však pravděpodobný jen za dobrých podmínek, „za dobrého počasí“. Rizikových faktorů, které mohou ohrozit tento růst, je nemálo vedle již vzpomenutých. Půjde např. o nedostatek pracovních sil a o nejasnosti dalšího vývoje pandemie.

Jsou tu ovšem rizika. Jedním z nich je skutečnost, že kromě oprav dálnice D1 v podstatě u nás absentují velké investiční akce v dopravě. Nelze se přece spoléhat na to, že nějak podstatně změní investiční apetit české ekonomiky orientace na budování železničních přejezdů. Takové akce jsou jednorázové, rozptýlené a jejich efekt je lokální.

Tato ekonomika potřebuje velké investiční akce, o kterých hovoří Národní

investiční plán vlády na období do roku 2030. Jak se však ukazuje, takové akce dosud nejsou připraveny, zejména kvůli **chybějící dokumentaci, která je potřebná pro jejich zahájení**. Určitý pokrok by mohl znamenat připravovaný nový stavební zákon. **Nicméně jeho dosavadní posuzování dokazuje, že jde o značně kontroverzní normu, kterou odmítá zejména lokální politické prostředí.**

Takovým důležitým projektem vázaným také na digitalizaci by mohl být projekt napojení všech sídel na síť optických kabelů, která zaručuje řádové zvýšení přenosových rychlostí pro rychlý internet. Zatím však ani takový projekt není k dispozici.

Právě absence velkých projektů, které jsou důležité pro malé lokálně působící firmy, které mohou být účastny takových projektů v pozici dodavatelů, nebo pro takové firmy, které mohou těžit z nových možností, které jim dává moderní komunikační infrastruktura, je jedním z významných rizik pro příští dva roky.

Stanovisko ČMKOS k návrhu státního rozpočtu na rok 2021

projednané na zasedání Rady hospodářské a sociální dohody – tripartity dne 12. října 2020

1. ČMKOS považuje za velmi nešťastné, že vláda nepokračovala v dobré praxi předchozích let **a neinformovala sociální partnery, především odbory, o vývoji rozpočtových prací ještě před předložením finální verze rozpočtu tripartitě.** I když chápeme současnou složitou situaci, bohužel ne vše se dá zdůvodnit pandemií koronaviru. Zvláště když byla ČMKOS prakticky od jarních měsíců konfrontována s nezájmem decizní sféry o účast zástupců odborů v poradních strukturách vlády zabývajících se přípravou opatření ke zmírnění ekonomických a sociálních důsledků koronavirové pandemie.
2. ČMKOS považuje klíčové opatření státního rozpočtu a fakticky celé hospodářské politiky vlády spočívající ve **zrušení superhrubé mzdy kombinované s výrazným snížením zdanění za opatření kontroverzní, které v konečném důsledku dopadá negativně na středněpříjmové a nízkopříjmové zaměstnance.** Požadujeme proto toto opatření revokovat.
3. **Stejně tak ČMKOS požaduje zásadně revokovat již přijaté kontroverzní daňové zákony,** především tzv. loss carryback, a zrušení daně z převodu nemovitostí. Tato opatření české ekonomice nepomáhají, pouze odčerpávají prostředky českých veřejných financí.
4. **ČMKOS má zásadní výhrady i k doposud neprojednanému „daňovému balíčku“,** především k zavedení paušální daně, která dále prohloubí sklon

k využívání „švarcsystému, a stravenkovému paušálu, který povede k daňové optimalizaci na straně jedné a k likvidaci systému stravování zaměstnanců na straně druhé. Požaduje proto tyto dvě kontroverzní normy opatření dále neprojednávat.

5. **Za klíčový prvek podpory ekonomiky považuje ČMKOS posílení kupní síly českých občanů.** Podle ČMKOS je proto třeba přijmout zásadní opatření ke zvýšení disponibilního důchodu domácností, a to především prostřednictvím nárůstu minimální mzdy, nárůstu podpor v nezaměstnanosti, růstu platů ve veřejné sféře a všemožně podpořit kolektivní vyjednávání v soukromé sféře.
6. **V tomto ohledu ČMKOS považuje za velmi nešťastné, že dosud neproběhla jednání o nárůstu platů v rozpočtové sféře ani o navýšení minimální mzdy pro rok 2021.**
7. ČMKOS zásadně odmítá záměr některých čelných představitelů vlády **zrušit minimální mzdové tarify.** Takováto prohlášení nepřispívají k posilování a prohlubování spolupráce a sociálnímu partnerství. ČMKOS jasně deklaruje, že jakýkoli pokus zneužít koronavirové krize ke zrušení minimálních tarifů bude považovat za nepřátelský útok proti sociálnímu smíru v České republice. Tento hrubý útok nezůstane ze strany odborů bez odpovědi.
8. ČMKOS považuje za nezbytné znovu zopakovat, že podporuje a bude podporovat i v budoucnu všechny kroky jakékoli vlády, které budou směřovány **proti daňovým únikům, korupci, práci na černo, spekulacím a dalším formám rozkrádání majetku státu a veřejného sektoru.** V této souvislosti považujeme pro nejbližší období za **prioritu obnovit plný provoz fungování EET, a to u všech subjektů.** ČMKOS lituje, že v předloženém návrhu státního rozpočtu na příští rok se o tomto zásadním opatření mlčí.
9. **ČMKOS upozorňuje na neřešení celé řady problémů, které otevřela jarní pandemie v sociální oblasti.** Především přetrvávající neúnosnou situaci, kdy většina OSVČ (a část zaměstnanců pracujících na dohody) nemá dosud povinné nemocenské pojištění, stejně tak přetrvávají další známé, ale neřešené problémy, jako je velmi nízká výše ošetřovného či velmi nízkých podpor v nezaměstnanosti a krátké podpůrčí doby.
10. **ČMKOS upozorňuje na výrazná rizika spojená s dlouhodobě udržovaným extrémním poklesem výdajů na aktivní politiku zaměstnanosti a doporučuje je vládě znovu zvážít.**

Vývoj inflace v roce 2020 a její prognóza na rok 2021

Tomáš Pavelka

I. Vývoj inflace v roce 2019 a odhad do konce roku 2020¹⁾

Rok 2019

Průměrná míra inflace v roce 2019 činila 2,8 %, což bylo o 0,7 p. b. více než v roce 2018. Vývoj míry inflace v jednotlivých měsících roku 2018 je zachycen v tabulce č. 1.

TABULKA č. 1: Míra inflace v roce 2019

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Předchozí měsíc = 100	1,0	0,2	0,2	0,1	0,7	0,2	0,4	0,1	-0,6	0,5	0,3	0,2
Stejně období min. roku = 100	2,5	2,7	3,0	2,8	2,9	2,7	2,9	2,9	2,7	2,7	3,1	3,2
Průměrná míra inflace	2,2	2,3	2,4	2,4	2,5	2,5	2,6	2,6	2,6	2,7	2,7	2,8

Pramen: ČSÚ

¹⁾ Tato prognóza míry inflace vycházela většinou z dat k 13. září 2020, ale došlo i k zapracování nejnovějších dílčích informací, které byly zveřejněny po tomto datu.

V roce 2019 se reálný hrubý domácí produkt zvýšil o 2,3 %, což bylo méně o 0,9 p. b. v porovnání s rokem 2018. Hlavní vliv na jeho růst měla spotřeba domácností, která se zvýšila o 2,9 %. Projevil se zde růst disponibilního důchodu domácností (zejména mezd), nízká nezaměstnanost a zvyšující se zaměstnanost. Meziročně se zvýšila, a to výrazně, míra úspor domácností (na více než 13 %). Spotřeba domácností přispěla k růstu reálného HDP o 1,4 p. b.²⁾ Spotřeba vlády se meziročně zvýšila o 2,3 % a přispěla k růstu reálného HDP o 0,4 p. b. Hrubá tvorba fixního kapitálu meziročně vzrostla o 2,1 % a přispěla tak k růstu reálného HDP o 0,5 %, negativně se však na růstu produktu podílela změna stavu zásob. Dynamika investic nefinančních podniků, ale i vládního sektoru se meziročně snížila. Výrazný růst vykázaly investice do bydlení. Meziroční růst exportu výrazně zpomalil oproti roku 2018 z 3,7 % na 1,2 %. Obdobná situace nastala i u importu, který meziročně vzrostl o 1,3 % (v roce 2018 o 5,8 %). Příspěvek zahraničního obchodu na růst reálného HDP tak byl nulový. Zahraniční obchod v běžných cenách skončil v přebytku 348 mld. Kč (z toho přebytek bilance zboží činil 242,1 mld. Kč a služeb cca 106,4 mld. Kč). Z pohledu nabídkové strany ekonomiky se na růstu reálného HDP, či přesněji hrubé přidané hodnoty podílely zejména služby a zpracovatelský průmysl, stavebnictví mělo negativní dopad.

I přes zpomalení růstu reálného HDP se situace na trhu práce dále zlepšovala. Na konci minulého roku bylo na úradech práce evidováno 215,5 tisíce nezaměstnaných, což bylo o 16 tisíc osob méně. Meziročně se cca o 17 tisíc zvýšil počet volných pracovních míst na 341 tisíc. Podíl nezaměstnaných osob se snížil na 2,9 % z 3,1 % z roku 2018. Průměrná obecná míra nezaměstnanosti (VŠPS) se v loňském roce snížila meziročně o 0,2 p. b. na 2,0 %. Také u dlouhodobé míry nezaměstnanosti došlo k poklesu, a to o 0,1 p. b. na 0,6 %. Míra zaměstnanosti ve věkové skupině 15–64 let se zvýšila meziročně o 0,3 p. b. na 75,1 %. Průměrná hrubá nominální mzda se zvýšila o 6,4 % a reálná o 3,5 %, což ale bylo méně než v předcházejícím roce.

Míra inflace v loňském roce činila 2,8 %, přičemž ceny zboží se zvýšily o 2,3 % a ceny služeb o 3,7 %.³⁾ Největší vliv na inflaci měly ceny v oddíle bydlení, kde se zvýšily ceny energií (zejména elektřiny, ale i zemního plynu), vodného a stočného, tepla a nájemného. Ceny potravin sice rostly v průběhu celého roku, ale v posledních dvou měsících roku výrazně zrychlily. Rostly ceny masa (v prosinci téměř o 10 %), ovoce (v prosinci o 11,1 %), pekárenských výrobků

²⁾ Bez vyloučení dovozu pro konečné užití.

³⁾ Vývoj míry inflace a cen jednotlivých složek vychází z dat Českého statistického úřadu, např. z publikací Indexy spotřebitelských cen (životních nákladů) – podrobné členění.

(v prosinci o 5,1 %). Ceny zeleniny snižovaly v průběhu roku svou dynamiku. K jedinému poklesu cen potravin došlo u olejů a tuků. Podobně jako v předcházejícím roce se proinflačně vyvíjely i ceny stravovacích (v prosinci o 4,7%) a ubytovacích (v prosinci o 3,3%) služeb. Zde se kombinoval vliv EET, růst cen surovin, rostoucí mzdy, ale i vysoká poptávka. Ceny tabáku se zvýšily pouze mírně (v prosinci o 0,8 %), ale výrazněji narostly ceny alkoholických nápojů (v prosinci o 3,4 %). Protiinflačně se vyvíjely ceny telefonních přístrojů a služeb (v prosinci o 6,5% a o 3,7 %).

Rok 2020 – dosavadní průběh

Vývoj indexů cenové hladiny v prvních osmi měsících letošního roku zachycuje následující tabulka č. 2.

TABULKA č. 2: Míra inflace v roce 2020

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Předchozí měsíc = 100	1,5	0,3	-0,1	-0,2	0,4	0,6	0,4	0,0				
Stejně období min. roku = 100	3,6	3,7	3,4	3,2	2,9	3,3	3,4	3,3				
Průměrná míra inflace	2,9	3,0	3,1	3,1	3,1	3,1	3,2	3,2				

Pramen: ČSÚ

Podle údajů Českého statistického úřadu měly na vývoj cen v prvních osmi měsících letošního roku vliv následující hlavní faktory.

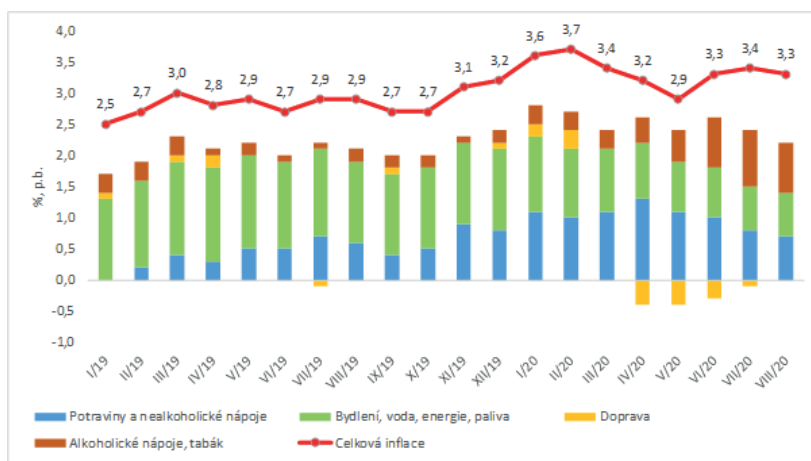
Hlavní zdroje meziročního růstu

Ceny potravin a nealkoholických nápojů, z nich zejména ceny ovoce, masa, masných výrobků, cukru a vajec. Proinflačně se vyvíjely i ceny nealkoholických nápojů. Ceny v oddíle bydlení, zde rostly výrazně zejména ceny elektřiny, nájemného a zemního plynu. U vodného a stočného a tepla se projevilo snížení sazby DPH, tudíž jejich růst nebyl tak výrazný. Od ledna se projevila u alkoholu zvýšená spotřební daň a od března se postupně promítá zvýšená spotřební daň také u tabákových výrobků. Proinflačně působily i ceny stravovacích služeb.

Hlavní zdroje meziročního poklesu

Ceny pohonných hmot a telefonních služeb. Graf č. 1 zachycuje celkovou meziroční míru inflace (červená křivka) a dále pak příspěvky spotřebních oddílů „Potraviny a nealkoholické nápoje“ (modrý sloupec), „Bydlení, voda, energie a paliva“ (zelený sloupec), „Doprava“ (žlutý sloupec) a Alkoholické nápoje a tabák (hnědý sloupec) k celkové míře inflace v procentních bodech.

GRAF č. 1: Příspěvky k meziroční míře inflace

Pramen: Vytvořeno na základě dat ČSÚ.

Jak je patrné z grafu č. 1, k růstu míry inflace v letošních prvních 8 měsících výrazně přispíval oddíl „Potraviny a nealkoholické nápoje“, a to zejména z důvodu restriktivních opatření spojených s pandemií covidu-19, dále omezení přepravy, nedostatek pracovních sil při sklizni, vyšší náklady na samotný prodej (hygienické požadavky), ale i mrazy na jaře, které se projeví ve vysokých cenách některého ovoce. Na celkové meziroční inflaci v dubnu letošního roku ve výši 3,2% se tento oddíl podílel 1,3 p. b., v srpnu u mírně vyšší inflace ve výši 3,3% jen 0,7 p. b. Dochází ke zmírnění růstu cen potravin, ale otázkou je vliv druhé vlny pandemie. U cen potravin v dosavadních měsících dominovaly zejména zvýšené ceny ovoce, masa a masných produktů, cukru a vajec.

Zvýšená spotřební daň u alkoholu od ledna a u tabáku a tabákových výrobků od března vedla k rychlejšímu růstu cen těchto komodit a celkově se oddíl „Alko-

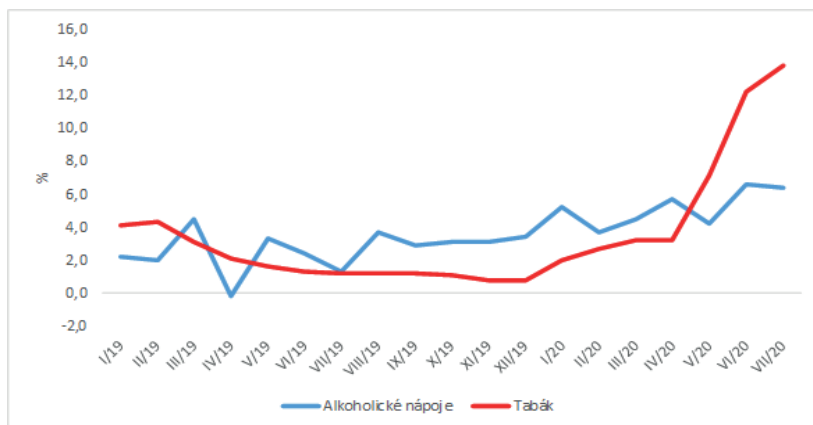
holické nápoje a tabák“ podílel na inflaci cca 0,8 p. b. Oddíl „Bydlení, voda, energie a paliva“ byl třetím zdrojem relativně vysoké meziroční míry inflace, když např. v srpnu meziročně rostly zejména ceny elektřiny (7,6 %), ceny zemního plynu (0,4 %), vodného a stočného (1,7% a 1,5 %), ale i samotného nájemného z bytu (2,6 %). Oddíl „Doprava“, který zahrnuje i pohonné hmoty (jejichž ceny klesají), přispíval ke změně meziroční inflace -0,4 p. b. v dubnu a květnu letošního roku, ale jejich vliv postupně vyprchává.

V dalších měsících očekáváme, že dojde k postupnému útlumu růstu cen potravin (i když dojde ke změně klesajících cen zemědělských výrobců), dojde ke stagnaci či poklesu cen základních energií (elektřiny, zemního plynu), u některých služeb a statků bude působit vliv snížení sazby DPH. U pohonných hmot bude docházet k vyprchání poklesu jejich cen. Bude při tom záležet, jak dlouhé bude oslabení české koruny vlivem negativního vývoje spojeného s druhou vlnou pandemie.

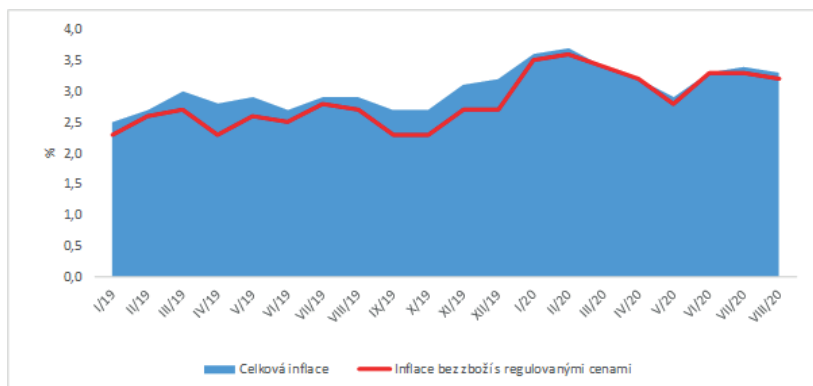
Proti vysoké inflaci bude působit přetrvávající výrazná negativní mezera produktu a utlumený růst mezd.

V srpnu letošního roku se podle ČSÚ ceny zboží meziročně úhrnně zvýšily o 3,6% a ceny služeb o 2,7%.

GRAF č. 2: Meziroční vývoj cen alkoholických nápojů a tabáku

Pramen: ČSÚ

GRAF č. 3: Celková míra inflace a míra inflace bez zboží s regulovanými cenami

Pramen: ČSÚ

Na grafu č. 3 je zachycena celková meziroční míra inflace a míra inflace po vyloučení zboží, které má plně nebo alespoň částečně administrativně regulované ceny.

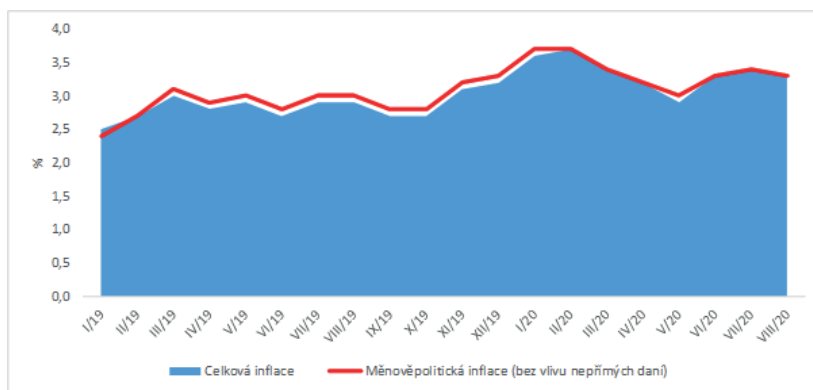
Z grafu č. 3 je patrné, že celková inflace a inflace po eliminaci zboží s regulovanými cenami byly v dosavadních měsících letošního roku podobné. Míra meziročního růstu cen statků a služeb, které jsou alespoň částečně regulované, byla v prvních měsících letošního roku vyšší než celková míra inflace, ale poté se snížila v podstatě na úroveň celkové inflace. U regulovaných cen je patrný růst zejména elektrické energie, mírnější růst zemního plynu a vodného a stočného. Vlivem očekávaného poklesu cen energií a zemního plynu, bude růst regulovaných cen výrazně zpomalovat.

Graf č. 4 zachycuje celkovou meziroční míru inflace a tzv. měnověpolitickou míru inflace, ve které je eliminován přímý dopad změn nepřímých daní na cenovou hladinu.

Z grafu č. 4 je patrné, že měnověpolitická inflace byla v prvních osmi měsících letošního roku v podstatě stejná jako celková míra inflace. Došlo sice k růstu spotřebních daní na líh (alkohol) od ledna a tabáku od března (kde se plný dopad projevil postupně vlivem předzásobení), ale na druhou stranu došlo k poklesu sazeb DPH ve třech krocích. Od ledna došlo ke snížení sazby z 15 % na 10 % u dodávek tepla a chladu. Od května se přeřadily do druhé snížené sazby (10 %) stravovací služby, točené pivo, vodné, kadeřnické služby a některé další služ-

by. A nakonec od července klesla sazba na 10% u ubytovacích služeb, dopravy, u lyžařských vleků, oprávnění ke vstupu na kulturní akce, botanických zahrad, přírodních rezervací, sportovních událostí či služeb, parních lázní, saun a solných jeskyní.

GRAF č. 4: Celková míra inflace a míra inflace bez vlivu nepřímých daní

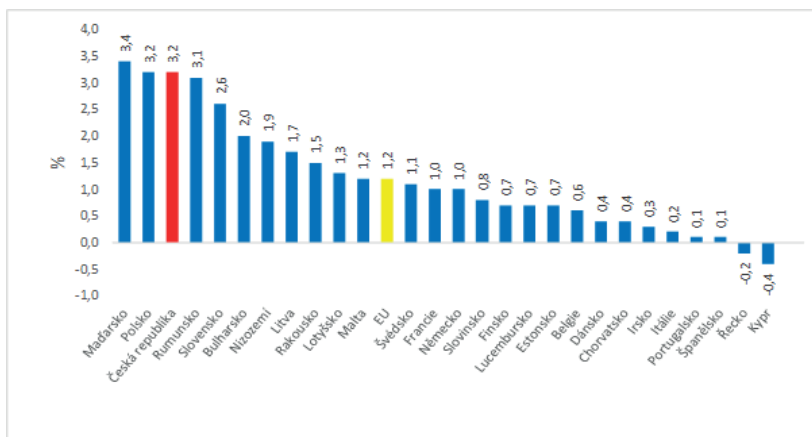
Pramen: ČNB, ARAD

Mezinárodně srovnatelná míra inflace

Srovnatelnou míru inflace pro jednotlivé členské státy Evropské unie zveřejňuje Evropský statistický úřad (Eurostat). Tuto míru inflace nelze zcela ztotožňovat s mírou inflace zveřejňovanou Českým statistickým úřadem, protože vychází z mírně upraveného spotřebního koše. Následující graf č. 5 zachycuje míru inflace (dvanáctiměsíční průměrná změna harmonizovaného indexu spotřebitelských cen – HICP) v červenci letošního roku.

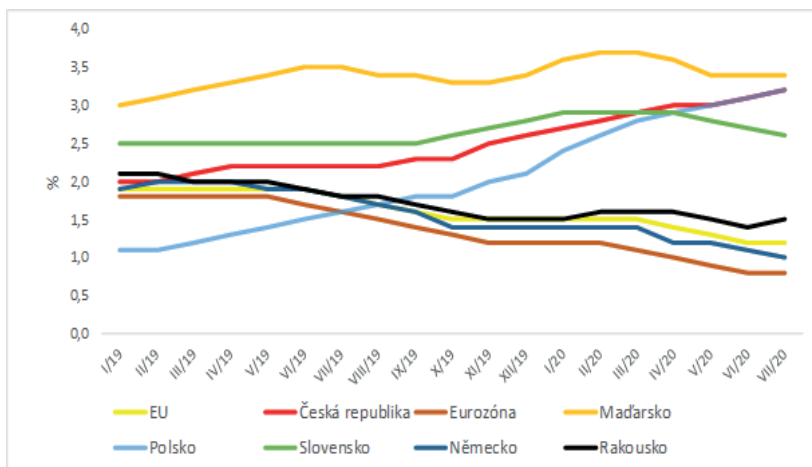
Míra inflace v EU byla v průměru v loňském roce 1,5%, což bylo o 0,8 p. b. méně než v České republice. Výrazně nižší míru inflace měly země platící eurem (1,2%), přestože pokračovala expanzivní politika Evropské centrální banky.

GRAF č. 5: Míra inflace v členských zemích EU v červenci 2020

Pramen: Eurostat (jedná se o 12měsíční průměrnou míru inflace).

GRAF č. 6: Míra inflace v České republice, EU, eurozóně a vybraných státech

Pramen: Eurostat (13. 9. 2020)

V grafu č. 6 je zachycena průměrná 12měsíční inflace v některých vybraných zemích Evropské unie. Je zřejmé, že vyšší míru inflace v průběhu letošního roku vykazují země, které mají vlastní měnu, vyjma Slovenska.

Rok 2019 – odhad na zbývající část roku

Pro zbývající část letošního roku očekáváme, že míru inflace ovlivní zejména tyto faktory:

- Ceny potravin budou stále vysoké, i když tempo bude pomalejší.
- Ceny elektřiny a plynu budou zpomalovat růst (či dokonce klesat).
- Ceny pohonných hmot budou zmírňovat svůj pokles.
- Česká koruna bude v souvislosti s vývojem druhé vlny pandemie slabší, v delším horizontu se však projeví její posilování.
- Stále se budou projevovat vyšší spotřební daně na tabákové výrobky z března a na alkohol z počátku roku.
- Situace na trhu práce se bude zhoršovat, a to ve spojitosti s vysokým počtem zahraničních zaměstnanců povede ke zpomalení mzdového vývoje. To bude mít dopad na spotřebitelskou poptávku, která ale v závěru roku bude částečně oživena mimořádně vyplaceným příspěvkem důchodcům.
- Stále se bude projevovat snížení sazeb DPH od ledna, května a července.
- Dojde k pomalému nárůstu cen piva, některé pivovary už tuto skutečnost oznámily.

S vědomím uvedených trendů a tendencí předpokládáme, že **průměrná míra inflace v roce 2020 (měřeno průměrem roku 2020 na průměr roku 2019) se bude pohybovat kolem 2,8 – 3,2 %.**⁴⁾

II. Odhad inflace na rok 2021

A) Administrativní vlivy

V příštím roce očekáváme relativně slabý dopad administrativních opatření na míru inflace, protože jednotlivá opatření půjdou s ohledem na vývoj cenové hladiny proti sobě. V první polovině roku se bude projevovat snížená sazba DPH

⁴⁾ V září loňského roku jsme na letošní rok očekávali míru inflace v rozmezí 2,5–3,0%, tedy obdobnou jakou očekáváme v současnosti. Zejména ceny potravin vlivem pandemie a restriktivních opatření byly vyšší, záporná mezera produktu působí protiinflačně.

u některých služeb z července letošního roku a také květnového snížení sazeb u některých služeb, na druhou stranu dojde k dalšímu zvýšení spotřebních daní u tabáku a tabákových výrobků. U regulovaných cen dojde ke zmírnění jejich růstu.

Třetí a čtvrtá fáze EET

S odůvodněním nezatěžovat podnikatele v době pandemie bylo na návrh vlády schváleno posunutí spuštění 3. a 4. fáze EET z května letošního roku na 1. leden roku 2021. Do třetí fáze jsou zahrnuta svobodná povolání a činnosti v dopravě a zemědělství, do čtvrté fáze pak výrobní činnosti a vybraná řemesla. Povinnost elektronické evidence tržeb v dalších fázích by se mohla projevit ve zvýšení cen těchto činností pro konečné spotřebitele. Vláda však novelou zákona zastavila na stejnou dobu i EET pro ty činnosti, které již evidenci podléhaly z předchozích fází.

Zvýšení spotřební daně z tabáku a lihovin

Vláda dne 22. 6. 2020 schválila zvýšení spotřební daně na tabák a tabákové výrobky v letech 2021–2023. Tento návrh nyní prochází legislativním procesem v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR. Zároveň však již byly podány návrhy na vyšší zdanění zahřívání tabáku, které podporuje i samotná ministryně financí.

TABULKA č. 3: Vládní návrh na zvýšení spotřební daně z tabáku v letech 2021–2023

Datum účinnosti změny sazby	Sazba daně		Celkem nejméně (Kč/kus)	Doutníky a cigarillos (Kč/kus)	Tabák ke kouření (Kč/kg)	Surový tabák Kč/kg	Zahřívání tab. výrobky (Kč/g)
	Pevná (Kč/ks)	Procentní					
01.03.2020	1,61	30	2,9	1,88	2 468	2 468	2,46
01.01.2021	1,7	30	3,05	1,98	2 590	2 590	2,59
01.01.2022	1,79	30	3,2	2,08	2 720	2 720	2,72
01.01.2023	1,88	30	3,36	2,19	2 860	2 860	2,86

Pramen: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona.

Změna sazeb DPH

Jak již bylo uvedeno výše, v květnu a červenci letošního roku došlo ke snížení sazby DPH některých služeb z 15% na 10% (v červenci zejména ubytovacích služeb), což se bude projevovat i v odpovídajících měsících příštího roku.

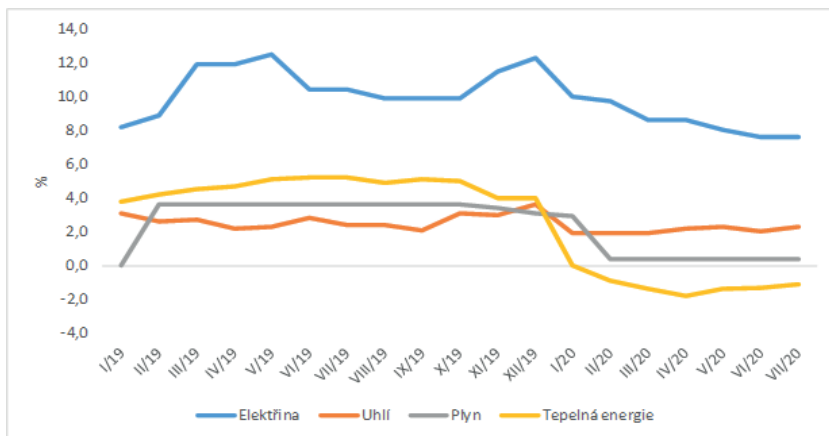
Zvýšení poplatku za skladování odpadu

Jisté zvýšení cen svozu odpadu by mohla ovlivnit novela zákona o odpadech, kterou v září schválila Poslanecká sněmovna a díky ní se nakonec zmírnil původně navrhovaný růst tohoto poplatku.

Ceny energií

Graf č. 7 zachycuje meziočnický vývoj cen energií, které jsou zahrnuty do spotřebního koše.

GRAF č. 7: Meziočnické změny cen elektřiny, zemního plynu, uhlí a tepelné energie

Pramen: ČSÚ

- **Elektřina:** cena elektřiny je tvořena dvěma částmi – regulovanou a neregulovanou. Neregulovanou částí je silová elektřina, která se na koncové ceně elektřiny podílí menší polovinou. Cena silové elektřiny se stanovuje na energetické burze. Regulovaná část zahrnuje náklady na přenos a distribuci, na systémové služby, na operátora trhu a také příspěvek na podporu elektřiny z obnovitelných zdrojů a kombinované výroby elektřiny a tepla z druhotných zdrojů. Cena silové elektřiny na burze se v průběhu loňského roku běžně pohybovala nad 50 EUR/MWh. Koncem roku však začala cena silové elektřiny klesat a v důsledku nízké poptávky vyvolané útlumem ekonomik se v průběhu jara cena

dostala pod 40 EUR/MWh. V posledních měsících kolísá cena silové elektřiny kolem 45 EUR/MWh. Nižší meziroční ceny silové elektřiny na burze zůstávají i přes vysoké ceny emisních povolenek. Některé firmy se také zbavují levně elektrické energie, kterou nakoupily v předcházejícím období a nenašly pro ni poptávku z důvodu útlumu ekonomik. Velká část elektřiny je vyráběna stále z uhlí, u kterého došlo k dramatickému poklesu ceny. U měnového kurzu očekáváme v delším horizontu pokračování posílení české koruny, což by přispívalo k poklesu cen elektřiny. U regulované složky, kterou upravuje Energetický regulační úřad, očekáváme obdobnou změnu jako v letošním roce (ERÚ pro letošní rok navýšil regulovanou cenu cca o 1,3 %). V souhrnu očekáváme, že ještě v letošním roce nebo začátkem roku příštího dojde k poklesu ceny elektřiny pro domácnosti.⁵⁾ U firem by pokles cen elektřiny mohl přispět k nižšímu růstu cen jejich produkce.

- **Zemní plyn:** také cena zemního plynu se skládá ze dvou složek, z regulované a neregulované. ERÚ stanovuje cenu za přepravu a distribuci. Až 80% výsledné ceny plynu pro domácnosti je ovlivněno cenou samotné komodity (neregulovaná složka), která závisí jednak na světových cenách zemního plynu a jednak na měnovém kurzu české koruny vůči dolaru a kurzu dolaru a eura. Ceny zemního plynu na burzách se již dlouhodobě pohybují na nižších hodnotách. Zároveň byla spotřeba zemního plynu v prvním pololetí letošního roku meziročně nižší o 1,8%. Jak již bylo uvedeno, počítáme s postupným posilováním české koruny, a tak lze očekávat pokles cen zemního plynu pro domácnosti již v letošním roce, a nevidíme prozatím důvody pro jejich opětovný růst.
- **Teplo:** Tepelná energie je nejčastěji v České republice vyráběna z uhlí a ze zemního plynu. Ceny uhlí na světových burzách výrazně klesají (i koksovatelné uhlí). Také ceny zemního plynu klesají. V letošním roce tlumí ceny tepla i snížení sazby DPH z 15% na 10%.

Vodné a stočné

Vodné a stočné patří mezi ceny věcně usměrňované. V květnu letošního roku došlo ke snížení sazby DPH na 10%, což se projevilo zmírněním růstu cen vodného a stočného ze začátku roku. Tento vliv bude přetrvávat v prvním čtvrtletí příštího roku. Na ceny stočného a vodného bude mít v příštím roce vliv vývoj cen energií, kde čekáme mírný pokles zpočátku roku. Na druhou stranu přetrvávající potřeba investic do zastaralé infrastruktury bude tlačit na růst cen.

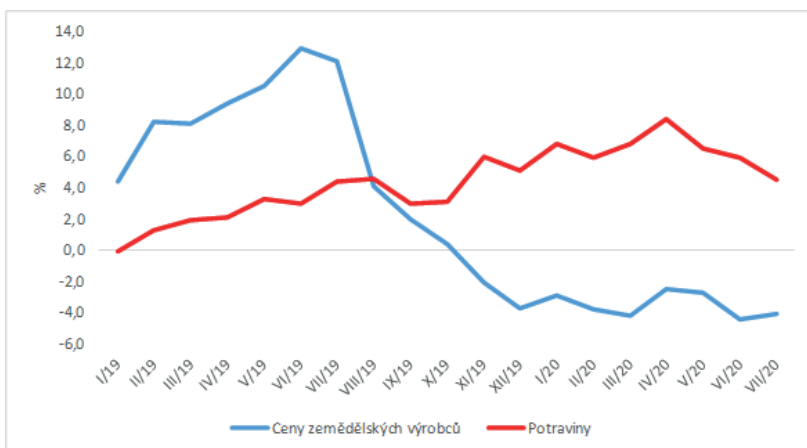
⁵⁾ 23. 9. 2020 již někteří distributoři oznámili snížení ceny elektřiny (cca 9–10%) a také snížení ceny zemního plynu pro domácnosti.

B) Ostatní vlivy

Vývoj cen potravin

Graf č. 8 zachycuje meziroční změnu cen zemědělských výrobců a cen potravin zařazených do spotřebního koše. Koncem loňského roku došlo k poklesu cen zemědělských výrobců, které pokračovalo i v letošním roce. Naopak ceny potravin v letošním roce výrazně stouply, což je spojeno s rostoucími náklady vlivem omezení ekonomiky – zejména omezení dopravy, nedostatek pracovních sil v zemědělství nejen u nás, ale i v dalších producentských zemích a zvýšené náklady prodejců vlivem opatření zaměřených na boj proti šíření pandemie koronaviru. Ceny zemědělských výrobců klesaly od konce minulého roku, jednalo se však o ceny rostlinné produkce, kdežto ceny živočišné produkce rostly (začaly klesat až od května). V dalších měsících očekáváme postupnou stabilizaci cen zemědělských výrobců, která bude v případě rostlinné výroby ovlivněna i očekávanou sklizní. U ovoce hraje svoji roli nepříznivé počasí v jarních měsících. Ceny potravin budou v průběhu zbývajících měsíců letošního roku ještě vyšší, ale jejich růst postupně oslabí. Působit samozřejmě bude i vysoká srovnávací základna z letošního roku. Vyšší růst cen potravin by mohl nastat v případě obnovení restriktivnějších opatření ve výrobě a přepravě potravin.

GRAF Č. 8: Meziroční vývoj cen potravin a cen zemědělských výrobců

Pramen: ČSÚ

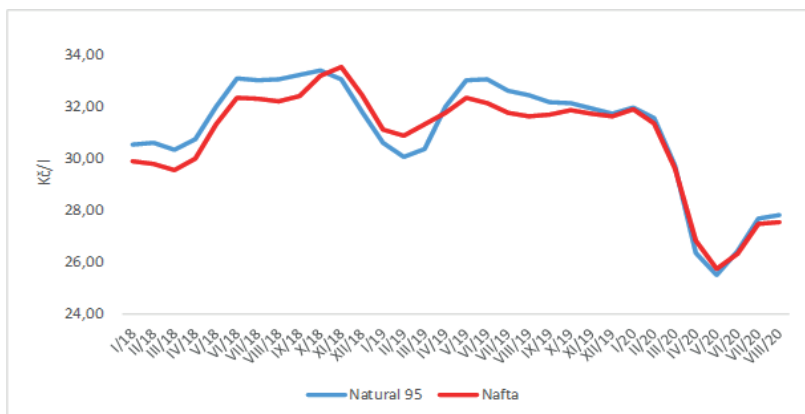
Podle odhadu ČSÚ ze srpna letošního roku se očekává u základních obilovin meziroční růst sklizně o 4,8 %, a to díky zejména zvýšení hektarového výnosu. Vyšší meziroční sklizeň se očekává u pšenice jarní (+17,7 %), ozimého ječmene (+10,2 %), žita (+8,9 %) a tritikale (+13,6 %). Výrazně vyšší se očekává výnos ovsa (+30,9 %). Vyšší by měla být sklizeň brambor (+8,0 %), řepky (+7,3 %), sóji (+20,9 %) a cukrové řepy (+4,1 %). V podstatě jediný očekávaný pokles sklizně nastává u okurek nakládaček (-41,9 %) vlivem nevhodných klimatických podmínek. Ještě v letošním roce začne růst cena piva, která ovlivní míru inflace i v příštím roce.

Vývoj cen pohonných hmot

Pohonné hmoty mají vysoký vliv na vývoj cenové hladiny. Jednak jsou zařazeny přímo do spotřebního koše, ve kterém tvoří cca 3,2 %, ale jednak se projevují nepřímo do inflace i přes náklady na distribuci a výrobu velké části zboží a služeb.

Cenu pohonných hmot v České republice ovlivňují tři základní faktory: světové ceny ropy (Brent), vývoj měnového kurzu a cenová politika jednotlivých výrobců či distributorů pohonných hmot. Vývoj cen pohonných hmot (naturalu 95 a nafty), který vychází ze šetření ČSÚ, je zachycen v grafu č. 9.

GRAF č. 9: Vývoj cen pohonných hmot

Pramen: ČSÚ

Ceny pohonných hmot výrazně klesly v první polovině letošního roku. Hlavním faktorem byl výrazný pokles světových cen ropy. Cena ropy Brent spadla z cca 68 dolarů za barel na začátku roku až na cca 20 dolarů v průběhu dubna. Na pokles cen ropy měla vliv jednak cenová válka významných producentů (Rusko, Saúdská Arábie), ale také samozřejmě nižší poptávka vlivem omezení ekonomik (dopravy) v době pandemie. Od dubna se cena ropy pomalu zvyšovala a přesáhla 40 dolarů za barel. Další vývoj ceny ropy je nejistý. Saúdská Arábie oznámila snížení cen ropy na říjen, kterou dodává do Asie, což souvisí s nízkou poptávkou po surovině zejména ze strany Číny. Tlak na pokles cen nastane také u ropy typu Brent. V příštím roce však očekáváme, že ceny ropy spíše mírně porostou. Česká koruna na jaře oslabila, což částečně tlumilo dopady nízké ceny ropy. V současnosti z důvodu druhé vlny pandemie v České republice česká koruna opětovně ztrácí to, co získala v průběhu předcházejících měsíců. Očekáváme však, že jde pouze o dočasné znehodnocení.

Vývoj měnového kurzu

Měnový kurz české koruny má výrazný vliv jak na míru inflace, tak i na celkovou ekonomickou aktivitu v České republice. Síla české koruny ovlivňuje dovozní ceny (zejména surovin) a tím i celkovou cenovou hladinu. Svůj vliv má kurz samozřejmě na český vývoz, což v případě malé otevřené ekonomiky, jakou je Česká republika, má dopad na domácí produkci a zaměstnanost. Změna měnového kurzu se však neprojeví ihned, ale s určitým (diferenciovaným) časovým zpožděním.

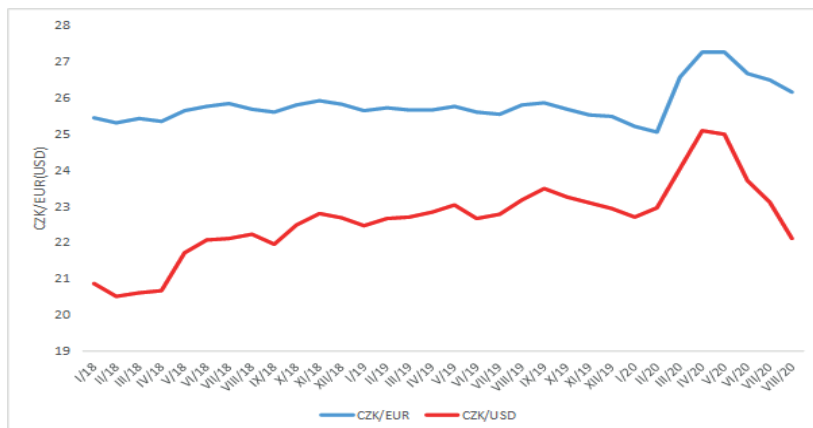
Graf č. 10 zachycuje vývoj měnového kurzu české koruny vůči euru a americkému dolaru v období 2018–2020.

Česká koruna ke konci minulého roku a v prvních dvou měsících letošního roku postupně posilovala. Zlom nastal v březnu v souvislosti s vypuknutím pandemie covid-19 a s tím spojené zastavení ekonomiky. Je zřejmé, že měnový trh české koruny je užší a je náchylnější na výkyvy. Oslabení české koruny by v normálních časech pomohlo českému exportu, ale z důvodu uzavření ekonomik a obecného poklesu zahraniční poptávky byl tento vliv minimalizován.

Postupně se však ve druhém čtvrtletí situace uklidnila a koruna smazala březnové ztráty. V souvislosti s vypuknutím druhé vlny pandemie v České republice začala česká koruna opětovně oslabovat. V delším horizontu však předpokládáme návrat trendu postupného posilování české koruny.

ČNB v rámci své nejnovější prognózy očekává pro letošní rok průměrné kurzy 26,5 CZK/EUR a 23,8 CZK/USD a pro příští rok 26,40 CZK/EUR a 23,10 CZK/USD. MF ČR v rámci své nejnovější prognózy očekává pro letošní rok průměrný kurz 26,30 CZK/EUR a pro příští rok 25,80 CZK/EUR.

GRAF č. 10: Vývoj měnového kurzu CZK/EUR a CZK/USD v období 2018–2020

Pramen: ČNB

Makroekonomická situace

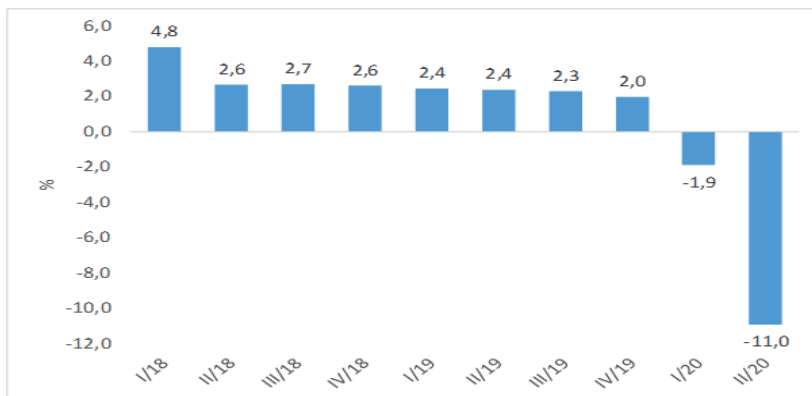
Vývoj hrubého reálného HDP za jednotlivá čtvrtletí 2018–2020 je zachycen v grafu č. 11. Graf č. 12 pak zachycuje příspěvky jednotlivých výdajů ke změně reálného HDP za stejné období a graf č. 13 příspěvky jednotlivých odvětví k hrubé přidané hodnotě.

V loňském roce pokračovalo zpomalování české ekonomiky, kdy se růst reálného HDP snížil na 2,3 % ze 3,2 % v roce 2018. Ekonomika Evropské unie však v průměru rostla o 0,8 p. b. pomaleji (viz příloha č. 6).

V prvním čtvrtletí letošního roku český reálný HDP klesl o 1,9 % vlivem pandemie koronaviru a zejména vlivem přijatých opatření ze strany vlády v boji proti šíření nákazy a také vlivem obdobně utlumené poptávky ze zahraničí. Kromě spotřeby vlády měly všechny ostatní výdajové položky negativní dopad na změ-

nu reálného HDP.⁶⁾ Spotřeba domácností, jako největší výdajová položka, meziročně poklesla o 0,2% a negativně přispěla k vývoji celého HDP o -0,1 p. b. Příčinou byl pomalejší růst nominálních mezd a relativně vysoká inflace, která snižovala reálnou kupní sílu. Navíc došlo ke zvýšení míry úspor, což může být právě reakcí na negativní očekávání spotřebitelů ohledně dalšího vývoje. To je v souladu s tím, že domácnosti snižovaly výdaje na statky střednědobé a dlouhodobé spotřeby. Konečná vládní spotřeba vzrostla meziročně o 4,9% a přispěla tak k růstu reálného HDP o 0,9 p. b. Rapidně poklesla hrubá tvorba kapitálu neboli investice, které reagují mezi prvními na hospodářské výkyvy (či očekávané výkyvy). Hrubá tvorba fixního kapitálu v prvním čtvrtletí klesla o 5,2% a její příspěvek ke změně reálného HDP byl -1,4 p. b. Výrazně klesaly zejména investice nefinančních podniků. Negativní příspěvek fixního kapitálu byl doplněn o negativní příspěvek změny zásob ve výši -1,0 p. b. Pokud se týká vývoje exportu, tak ten meziročně klesl o 1,9%, kdy export zboží klesl o 2,6%, kdežto export služeb byl v meziročním srovnání pozitivní ve výši 1,7%. Import celkově klesl o 1,4%, kdy import zboží o 1,8%, kdežto import služeb vzrostl o 0,9%. Celkový přebytek zahraničního obchodu činil 78,9 mld. Kč, což bylo meziročně o 2,7 mld. Kč nižší. V souhrnu však měl zahraniční obchod negativní dopad na meziroční změnu reálného HDP v rozsahu -0,4 p. b.

GRAF č. 11: Meziroční vývoj reálného HDP v České republice

Pramen: ČSÚ (13. 9. 2020), sezónně očištěná data.

⁶⁾ Pokud není uvedeno jinak, meziroční změna jednotlivých složek HDP je ve stálých cenách a je očištěna o sezónní efekty.

Pokud se týká zdrojů reálného HDP, resp. hrubé přidané hodnoty (HPH), negativně se vyvíjel v prvním čtvrtletí letošního roku zejména průmysl (meziročně -3,4 %), kdy zpracovatelský průmysl klesl o 3,1 %. Celkově průmysl přispěl negativně ke změně HPH o -1,0 p. b. Stavebnictví sice ještě v meziročním srovnání vzrostlo o 0,6 %, ale tato změna v podstatě nijak neovlivnila změnu celé reálné HPH. Negativní dopad na meziroční změnu HPH v rozsahu 0,5 p. b. mělo také odvětví Obchod, doprava, ubytování a pohostinství, které meziročně propadlo o 2,9 %. Zemědělství, lesnictví a rybářství v prvním čtvrtletí vzrostlo v reálném vyjádření meziročně výrazně o 7,2 %, ale díky nízkému podílu zemědělství na celkové HPH přispělo k růstu celkové HPH pouze 0,2 p. b. Pozitivně k růstu HPH přispělo i odvětví Informační a komunikační činnosti; Veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče a Ostatní činnosti (vždy o +0,1 p. b.).

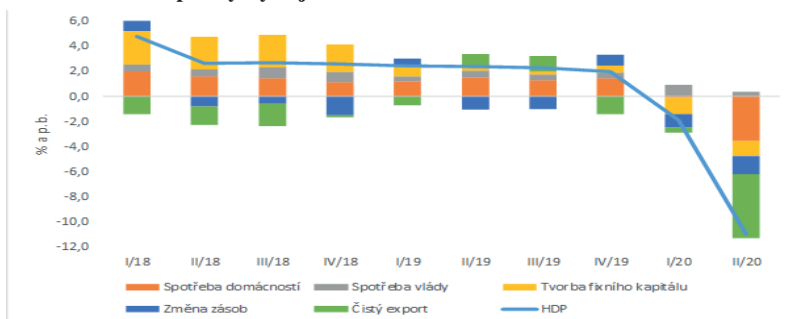
Ve druhém čtvrtletí letošního roku ovlivnily českou ekonomiku restriktivní opatření související s pandemií covid-19, a to jak domácí, tak i zahraniční. Reálný HDP meziročně klesl o výrazných 11,0 %. Meziroční pokles zaznamenala většina výdajových složek. Spotřeba domácností klesla meziročně o 7,6 % a negativně tak přispěla k meziroční změně HDP o 3,5 p. b. Příčinou byl zejména pokles vyplacených mezd a platů, který se projevil i poklesem reálné průměrné mzdy o 2,5 %. Konečná spotřeba vlády meziročně v reálném vyjádření vzrostla o 1,8 %, což mělo pozitivní vliv na změnu reálného HDP v rozsahu +0,4 p. b. Hrubá tvorba fixního kapitálu meziročně klesla o 4,8 % a její negativní příspěvek ke změně celého HDP byl -1,2 p. b. Také změna zásoby podobně jako v prvním čtvrtletí negativně přispěla ke změně reálného HDP (-1,4 p. b.). Negativně se vyvíjely opětovně zejména investiční výdaje nefinančních podniků. Celkový export meziročně klesl o 23,3 %, z toho export zboží klesl o 24 % a export služeb o 19,6 %. Jasně se tak projevilo uzavření ekonomik a s tím související omezená poptávka ze zahraničí. Celkový import klesl o 18,2 %, z toho import zboží klesl o 18,6 % a import služeb o 16,1 %. Celkově vykázal zahraniční obchod přebytek ve výši 44,1 mld. Kč, což bylo meziročně méně o 56,5 mld. Kč a negativní příspěvek zahraničního obchodu k celkové změně reálného HDP byl -5,1 p. b.

Hrubá přidaná hodnota ve druhém čtvrtletí meziročně reálně klesla o 10,9 % a na jejím poklesu se podílela většina odvětví. Největší meziroční pokles (-20,5 %) měla skupina odvětví Obchod, doprava, ubytování a pohostinství, tedy ty části ekonomiky, které byly zasaženy restriktivními opatřeními nejvíce. Negativní dopad těchto odvětví na celkovou změnu reálné HPH byl -3,8 p. b. Druhý největší propad, ale největší dopad na celkovou HPH, měl průmysl, který meziročně

⁶⁾ Pokud není uvedeno jinak, meziroční změna jednotlivých složek HDP je ve stálých cenách a je očištěna o sezónní efekty.

klesl o 18, % a jeho negativní příspěvek k meziroční změně celkové HPH byl -5,3 p. b. Oproti prvnímu čtvrtletí zaznamenalo meziroční propad i stavebnictví (-6,2 %), které se tak negativně podílelo na změně reálné HPH (-0,3 p. b.). Informační a komunikační činnosti meziročně vzrostly o 1,1 % a jako jediné se podíly pozitivně na změně reálné HPH (+0,1 p. b.).

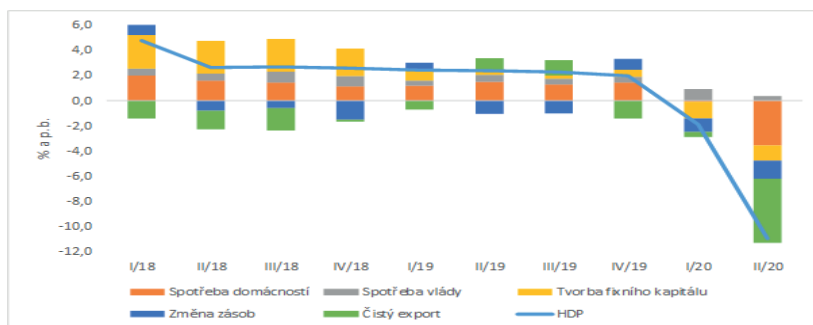
GRAF č. 12: Příspěvky výdajů k růstu HDP v letech 2018–2020

HDP – meziroční změna v %, příspěvky výdajových složek k HDP v p. b. Nejsou zachyceny spotřeba neziskových institucí a čistá změna cenností.

Pramen: ČSÚ (13. 9. 2020), sezónně očištěná data.

GRAF č. 13: Příspěvky odvětví ke změně hrubé přidané hodnoty v letech 2018–2020

HPH – meziroční změna v %, příspěvky odvětví k HPH v p. b.

Pramen: ČSÚ (13. 9. 2020), sezónně očištěná data.

Ve zbývající polovině letošního roku očekáváme zmírňování propadu. Hlavním pozitivním přispěvatelem ke změně reálného HDP bude zejména konečná spotřeba vlády, která je způsobena uvolněnou fiskální politikou (viz schválený deficit státního rozpočtu). U vlády očekáváme pokračování některých expanzivních opatření na podporu ekonomiky, i když v nižším rozsahu, než tomu bylo v předcházejících měsících. Opatření vlády se promítnou i do disponibilního důchodu domácností, což bude tlumit alespoň částečně očekávaný pokles průměrné mzdy. Otázkou bude vývoj spotřeby, resp. úspor v souvislosti se silně negativními každodenními informacemi ohledně vývoje druhé vlny koronaviru. Na spotřebu domácností bude mít pozitivní dopad jednorázový příspěvek k důchodům ve výši 5 000 Kč, který celkově může představovat fiskální impuls až ve výši 15 mld. Kč. Očekáváme zvýšení vládní investice a zmírnění poklesu soukromých investic, kdy se projeví i uvolněné měnové podmínky a vládní úvěrová pomoc – programy covid (záleženť však bude na dalším vývoji pandemie a také na zahraniční poptávce). Očekáváme také, že dojde alespoň k částečnému oživení českého exportu vlivem zlepšující se situace v ostatních zemích EU, zejména Německa.

V příštím roce dojde k oživení zahraničního obchodu z důvodu oživení ekonomik klíčových obchodních partnerů. Vláda i v příštím roce (volební rok – volby do Poslanecké sněmovny) bude pokračovat v expanzivní politice, což bude spojeno s výrazným deficitem státního rozpočtu. Vláda bude zvyšovat jak běžné, tak i investiční výdaje, které budou podpořeny i prostředky z EU (včetně fondu obnovy) a očekávanou změnou v odpisech. Riziko pro zvýšení vládních investic však představuje absorpční kapacita včetně rozsahu připravených projektů. Domácnosti budou dále investovat do bydlení, což bude podpořeno nízkými úrokovými sazbami (s rizikem jejich postupného růstu), uvolněnými regulačními požadavky na hypoteční úvěry a také zrušením daně z převodu nemovitostí. Spotřeba domácností v příštím roce bude výrazně záviset na dalším vývoji pandemie. Negativní zprávy tlumí zbytné výdaje a vedou k růstu míry úspor. Velkou neznámou je zejména vývoj mezd a platů. Bude záležet také na tom, zda vláda zruší superhrubou mzdu a v jaké podobě. Vyšší úspory na daních by mohly krátkodobě vést k posílení spotřeby domácností (v delším horizontu však bude záležet na formě eliminací extrémního propadu vládních příjmů z důvodu zrušení superhrubé mzdy⁷⁾). Zrušení superhrubé mzdy (a částečně i zavedení stravenkového paušálu) však může vést ke zpomalení, či dokonce zastavení růstu mezd a platů

⁷⁾ Slabý vliv zvýšení čisté mzdy vlivem zrušení superhrubé mzdy může být realitou i v krátkém období. Bude záležet na očekávání domácností ohledně budoucích opatření na eliminaci deficitu státního rozpočtu.

ve veřejném i soukromém sektoru,⁸⁾ přičemž to představuje potenciální riziko pro vývoj celkové spotřeby domácností. Pozitivní dopad na spotřebu domácností bude mít fiskální impuls v podobě zvýšení důchodů v příštím roce. Spotřeba samozřejmě bude ovlivněna vývojem cenové hladiny v podobě rizika poklesu reálné kupní síly u většiny skupin obyvatelstva. U firem očekáváme obnovení investiční aktivity, které bude spojeno se zvyšující se vnější poptávkou a uvolněnou měnovou politikou. U růstu reálného HDP v příštím roce nelze zapomenout na vliv nižší srovnávací základny z letošního roku.

Vývoj reálného HDP v příštím roce je spojen s řadou rizik, a to jak těch, která plynou z domácí ekonomiky, tak i těch, která plynou ze zahraničí. U domácích rizik je třeba zdůraznit zatím nejednoznačnou podobu hospodářské politiky vlády, kdy na jednu stranu je prezentována snaha podpořit ekonomiku (včetně známého „proinvestování“ se z krize či zvýšení důchodů), na druhou stranu tlak na nízký růst platů ve veřejné sféře, což se může promítnout i do privátní sféry. Významnou roli bude hrát také podoba zrušení superhrubé mzdy včetně krytí s tím spojených propadů příjmů. Neznámou představuje také rozsah druhé vlny pandemie covidu-19 a s tím spojených restriktivních opatření. Z vnějších rizik je třeba zmínit rychlost oživení klíčových obchodních partnerů České republiky, a tedy vnější poptávky, stále nejasnou podobu ukončení vztahu EU a Velké Británie a restrikce v mezinárodním obchodě (spor USA a Číny). Nelze opominout i pokračující snahu EU (či spíše určité části EU) o rychlejší zezelenání ekonomik, které na jednu stranu může sice představovat potenciál pro rychlejší ekonomický růst, na druhou stranu z důvodu struktury české ekonomiky i výrazné riziko.

V grafu č. 14 jsou zachyceny sezónně očištěná tempa růstu reálného HDP vybraných zemí EU ve druhém čtvrtletí letošního roku. Je zřejmé, že pandemie covidu-19 zasáhla negativně všechny členské země EU, přičemž u většiny z nich byl ve druhém čtvrtletí propad HDP dvouciferný. Propad české ekonomiky je obdobný jako propad německé ekonomiky, se kterou je pevně spjata. Jelikož drtivá většina našeho exportu směřuje do ostatních členských zemí EU, byla vnější poptávka po českém zboží velmi slabá, jak vykazuje i vývoj exportu.

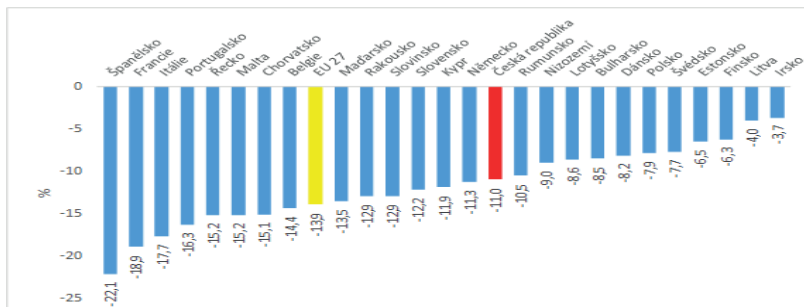
Právě země EU jsou hlavními ekonomickými partnery České republiky, a to jak ve formě přímého vývozu či dovozu, tak i v nepřímé podobě v rámci zapojení do mezinárodních výrobních řetězců.⁹⁾

⁸⁾ Již se objevují informace o zbytečnosti zvyšování mezd a platů, neboť zrušení superhrubé mzdy zvýší čistou mzdu.

⁹⁾ Vývoj reálného HDP v jednotlivých zemích EU v minulém roce je zachycen v grafu v příloze č. 6.

Po zohlednění výše uvedených faktorů ČMKOS pro letošní rok odhaduje pokles HDP cca o 6–7% v závislosti na vlivu druhé vlny pandemie covidu-19. Pro příští rok očekáváme postupné ožívání české ekonomiky, které by mohlo být kolem 3%.

GRAF č. 14: Meziroční vývoj reálného HDP ve 2. čtvrtletí 2020 v EU

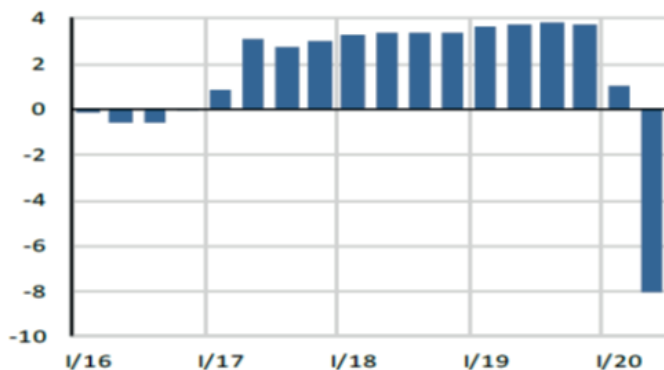

Pramen: Eurostat (13. 9. 2020), sezónně očištěná data (u Slovenska není zohledněn počet dnů), data pro Lucembursko nejsou k dispozici.

Podle propočtů MF ČR, ale i ČNB se česká ekonomika v současnosti nachází v hluboké záporné mezeře produktu. Podle MF byla česká ekonomika ve druhém čtvrtletí letošního roku v záporné mezeře v rozsahu 8% potenciálního produktu (viz graf č. 15). Záporná mezera produktu by se podle MF měla uzavřít až v první polovině roku 2023. Záporná mezera produktu bude samozřejmě tlumit poptávkové inflační tlaky.

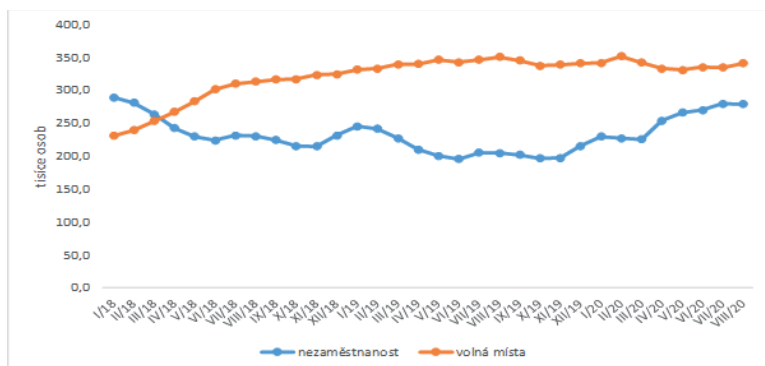
Zhoršující se celková ekonomická situace v souvislosti s pandemií covidu-19 se však zatím výrazně neprojevila na trhu práce. Jedním z důvodů jsou samozřejmě vládní programy na udržení zaměstnanosti (zejména Antivirus A, B, C nebo podpora OSVČ – kompenzační bonus). Úřad práce ČR evidoval na konci letošního srpna 279,1 tisíce uchazečů o zaměstnání, což představovalo meziroční nárůst o 74,3 tisíce osob. Podíl nezaměstnaných osob ve věku 15–64 let činil 3,8% a meziročně tak došlo k jeho zvýšení o 1,1 p. b. Počet volných míst evidovaných na úřadu práce klesl meziročně v srpnu pouze cca o 10 tisíc na 340,8 tisíce. Počet volných pracovních míst tak stále převyšuje počet uchazečů o zaměstnání.¹⁰⁾

¹⁰⁾ U počtu volných pracovních míst existují pochybnosti o jeho přesnosti. Některá nabízená pracovní místa mohou být zahrnuta vícekrát.

GRAF č. 15: Mezera produktu České republiky

Pramen: převzato z Makroekonomické predikce MF ČR, září 2020 (v % potenciálního produktu).

Nejvyšší podíl nezaměstnaných osob byl v srpnu letošního roku v okresech Karviná (8,2 %), Most (7,0 %), Ostrava-město (6,8 %), Chomutov (6,5 %) a Bruntál (6,1 %). Naopak nejnižší podíl nezaměstnaných osob měly okresy Rychnov nad Kněžnou (1,8 %), Praha-východ (2,0 %), Jindřichův Hradec (2,0 %) a Pelhřimov (2,0 %). V průměru v srpnu připadalo na jedno volné pracovní místo v České republice 0,8 uchazeče o zaměstnání. Více než jeden uchazeč na jedno volné pracovní místo připadal v srpnu ve 37 okresech České republiky. Nejvyšší podíl uchazečů na jedno volné pracovní místo byl v Karviné (8,5) a Sokolově (5,2), kdežto nejnižší byl v Praze-východ (0,1), Pardubicích (0,2) a Plzni-jih (0,2).

GRAF č. 16: Registrovaní nezaměstnaní a volná pracovní místa

Pramen: MPSV

V srpnu letošního roku Úřad práce ČR evidoval 37 894 osob se zdravotním postižením, které se na celkovém počtu nezaměstnaných podílely 13,6%. Volných pracovních míst vhodných pro osoby se zdravotním postižením však ve stejnou dobu Úřad práce ČR evidoval pouze 11 1884. Na jedno pracovní místo tak připadalo v průměru 3,2 uchazeče o zaměstnání se zdravotním postižením.

I přes zpomalující růst mezd ve spojitosti se stále relativně nízkou nezaměstnaností na českém trhu práce působí řada cizích státních příslušníků. Ke konci loňského roku bylo zapojeno 751,7 tisíce cizích státních příslušníků, tj. o cca 57 tisíc více než v předcházejícím roce. I když narůstá míra nezaměstnanosti, dopad na počty cizích státních příslušníků na trhu práce není zatím tak výrazný. K 30. 6. bylo v postavení zaměstnanců 602,5 tisíce (meziročně pokles cca o 4 tisíce)¹¹⁾ a držitelů živnostenského oprávnění cca 95,8 tisíce cizích státních příslušníků (meziroční nárůst téměř o necelé 4 tisíce). Nejčastěji pocházejí zaměstnanci cizinci ze Slovenska (199,24 tisíce) a Ukrajiny (133 tisíc). Za druhé čtvrtletí letošního roku narostl počet cizinců se živnostenským oprávněním v podstatě pouze u cizinců mimo EU/EHP/ESVO, a to o 475 osob, což by mohlo naznačovat snahu těchto osob neopustit český trh práce z důvodu případné ztráty pracovního povolení (podobně tomu bylo při hospodářské recesi v roce 2009). Z pohledu působení cizinců na českém trhu práce je zřejmé, že stále existuje relativně silná rezerva, která by mohla zabránit rychlému růstu nezaměstnanosti. Vysoký počet cizinců zaměstnanců také oslabuje tlak na růst mezd.

Obecná míra nezaměstnanosti osob (podle VŠPS) ve věku 15 až 64 let byla ve druhém čtvrtletí letošního roku 2,4%. Meziročně se tak míra obecné nezaměstnanosti ve druhém čtvrtletí zvýšila o 0,5 p. b. Míra zaměstnanosti v meziročním srovnání klesla o 0,9 p. b. na 74,1%. Mírně klesla také míra ekonomické aktivity na 75,9% (meziročně -0,6 p. b.). Z výsledků VŠPS také vyplývá, že ve druhém čtvrtletí letošního roku bylo cca 109,3 tisíce osob (meziročně +4,7 tisíce), které jsou ekonomicky neaktivní (nehledají zaměstnání), ale které by pracovat chtěly. Jak již jsme uváděli v minulosti, jednou z příčin tohoto stavu může být i vysoká míra exekucí, která odrazuje osoby od nalezení si placeného zaměstnání.

V rámci EU Česká republika stále vykazuje nejnižší míru nezaměstnanosti, kdy v průměru v celé EU byla v červenci její výše 7,2%, kdežto Česká republika měla ve stejném měsíci stále nejnižší míru nezaměstnanosti 2,7%.

Tabulka č. 4 zachycuje meziroční vývoj nominálních a reálných mezd v České republice.

¹¹⁾ V srpnu letošního roku jejich počet opětovně vzrostl, a to na 635 tisíc.

TABULKA č. 4: Průměrné mzdy a medián mzdy

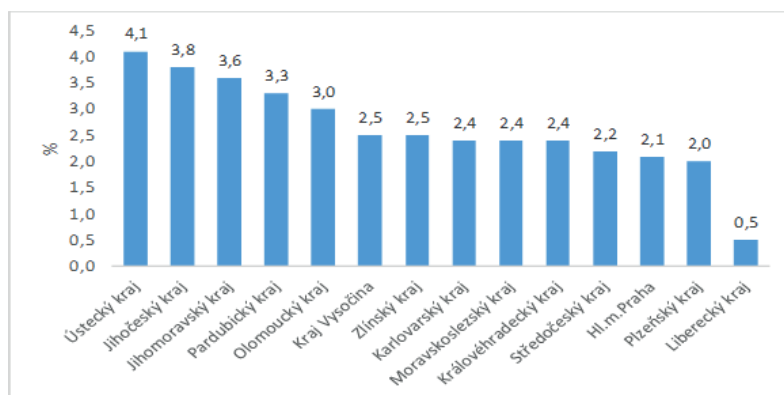
	2018				2019				2020	
	1Q	2Q	3Q	4Q	1Q	2Q	3Q	4Q	1Q	2Q
nominální mzda (v Kč)	30 427	32 003	31 685	34 057	32 467	34 111	33 686	36 161	34 132	34 271
meziroční změna nominální mzdy (v %)	8,5	8,7	8,4	7,1	6,7	6,6	6,3	6,2	5,1	0,5
meziroční změna reálné mzdy (v %)	6,5	6,3	5,9	4,9	3,9	3,7	3,4	3,1	1,4	-2,5
medián mzdy (v Kč)	25 811	27 366	27 868	29 435	27 730	29 177	29 539	31 217	29 390	29 123
meziroční změna medián mzdy (v %)	8,3	9,6	10,0	7,2	7,4	6,6	6,0	6,1	6,0	-0,2

Pramen: ČSÚ, na přepočtené počty, 2019 a 2020 předběžné údaje.

Průměrná hrubá nominální mzda v roce 2019 činila 34 111 Kč, což znamenalo meziroční růst nominálně o 6,4% a reálně o 3,5%.

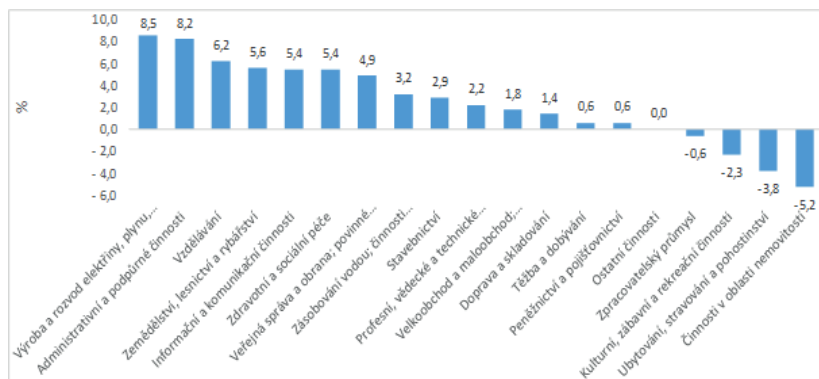
V prvním pololetí letošního roku se průměrná hrubá měsíční mzda zvýšila meziročně o 909 Kč na 34 200 Kč, což představovalo meziroční nominální růst 2,7%, ale reálně meziroční pokles o 0,7% (v prvním čtvrtletí reálná průměrná mzda ještě vzrostla, ale ve druhém čtvrtletí výrazně klesla – viz tabulka).

Nejvyšší průměrnou mzdu za první dvě čtvrtletí letošního roku vykazovala Praha (42 689 Kč) a nejnižší Karlovarský kraj (29 585 Kč). Pokud se ale týká meziročního nárůstu, nejvyšší růst vykázal Ústecký kraj (4,1%) a nejnižší Liberecký kraj (0,5 %).

GRAF č. 17: Meziroční změna nominální průměrné mzdy v krajích za první pololetí roku 2020

Pramen: ČSÚ, předběžná data (13. 9. 2020).

GRAF č. 18: Meziroční změna nominální průměrné mzdy podle odvětví za první pololetí roku 2020

Pramen: ČSÚ, předběžná data (13. 9. 2020).

Z hlediska odvětví pak nejvyšší průměrnou mzdu za první dvě čtvrtletí letošního roku vykazovala odvětví Peněžnictví a pojišťovnictví (62 014Kč) a Informační a komunikační činnosti (61 889Kč) a nejnižší Ubytování, stravování a pohostinství (19 187 Kč). Pokud se týká meziročního růstu, nejvyšší vykázalo odvětví Administrativní a podpůrné činnosti (8,2 %), kdežto pokles vykázala odvětví Činnosti v oblasti nemovitostí (-5,2 %), Ubytování, stravování a pohostinství (-3,8 %), Kulturní, zábavní a rekreační činnosti (-2,3%) a Zpracovatelský průmysl (-0,6 %).

Z hlediska odvětví pak nejvyšší průměrnou mzdu za první dvě čtvrtletí letošního roku vykazovala odvětví Peněžnictví a pojišťovnictví (62 014Kč) a Informační a komunikační činnosti (61 889Kč) a nejnižší Ubytování, stravování a pohostinství (19 187 Kč). Pokud se týká meziročního růstu, nejvyšší vykázalo odvětví Administrativní a podpůrné činnosti (8,2 %), kdežto pokles vykázala odvětví Činnosti v oblasti nemovitostí (-5,2 %), Ubytování, stravování a pohostinství (-3,8 %), Kulturní, zábavní a rekreační činnosti (-2,3%) a Zpracovatelský průmysl (-0,6 %).

Výše průměrné mzdy nedosahují cca dvě třetiny zaměstnanců, proto je důležité věnovat pozornost také mediánu mezd. Medián mezd za 2. čtvrtletí letošního roku meziročně poklesl o 54Kč (o 0,2%) na 29 123Kč. U žen činil medián mezd 26 489Kč a u mužů 31 450Kč. Podle ČSÚ osmdesát procent zaměstnanců pobíralo mzdu mezi 14 659Kč a 56 263Kč.

Vláda ještě stále neoznámila konkrétní údaje o zvýšení platů ve veřejném sektoru na příští rok. U platů pedagogických pracovníků již ministr školství oznámil, že stále počítá se slibem vlády, tedy s růstem na 150% průměrné mzdy, což znamená růst cca o 9%. U platů ve zdravotnictví v červenci ministr zdravotnictví uvedl, že by mohly růst maximálně o 5%. U ostatních zaměstnanců veřejného sektoru je situace nejasná. Objevují se informace, že u ostatních zaměstnanců veřejného sektoru nedojde k žádnému zvýšení platů s odůvodněním, že dojde ke zrušení superhrubé mzdy, díky kterému vzroste čistá mzda. Je zřejmé, že ministerstvo financí počítá s obdobným vývojem i v soukromém sektoru. Vyplývá to z textu nejnovější makroekonomické predikce a bohužel již existují signály z některých firem, že nebudou zvyšovat mzdy, protože to za ně „udělá stát“. MF pro letošní rok počítá s růstem průměrné nominální mzdy o 1,7% a s poklesem reálné o 1,6%. Pro příští rok počítá s růstem průměrné nominální mzdy o 0,9% a poklesem reálné o 0,9%. Alarmující je, že zároveň MF počítá s postupným poklesem náhrad zaměstnanců na HDP ze 45,5% v letošním roce na 43,5% v příštím roce a až na 42,5% v roce 2023. Dlouhodobá snaha ČMKOS o růst mezd a zvýšení podílu mezd na HDP vyjde nazmar. Z těchto čísel je totiž zřejmé, že náklady současné pandemie ponесou opětovně v převážné míře zaměstnanci.

ČMKOS ve veřejném sektoru prosazuje růst mezd zdravotnických pracovníků o 15%, pedagogických pracovníků o 10% a ostatních zaměstnanců o 7%, a to i s ohledem na vývoj míry inflace.

U mezd v podnikatelské sféře bude záviset na kolektivním vyjednávání v jednotlivých firmách, ale také na situaci na trhu práce.

Zatím stále nebylo rozhodnuto o zvýšení minimální mzdy a nejnižších úrovních zaručených mezd od ledna příštího roku. ČMKOS navrhuje zvýšení minimální mzdy na 16 000 Kč, tedy o 1 400 Kč. MPSV předložilo do mezirezortního připomínkového řízení návrh na zavedení automatického mechanismu zvyšování minimální mzdy. Podle něho by minimální mzda měla činit 50% průměrné mzdy v předminulém roce. Existovaly by výjimky v případě poklesu průměrné nominální mzdy nebo poklesu reálného HDP.

Fiskální politika

Fiskální politika je prováděna prostřednictvím veřejných rozpočtů, kde klíčovou roli hraje státní rozpočet.

U státního rozpočtu pro letošní rok došlo k výrazným změnám v porovnání s původní schválenou podobou. Tyto změny samozřejmě souvisí jak s reakcí vlá-

dy na pandemii covidu-19, tak i s ekonomickou situací řady daňových poplatníků spojenou také s covidem-19. Ke konci letošního srpna MF v rámci informace o plnění státního rozpočtu uvedlo, že na opatření v souvislosti s covidem-19 bylo již vynaloženo ze státního rozpočtu 136,2 mld. Kč a z celkových veřejných rozpočtů 181,5 mld. Kč (včetně prominutí záloh daní). Mezi největší výdaje patřily: programy Antivirus A+B (SR: 16,9 mld. Kč), Antivirus C – prominutí sociálního pojištění placeného zaměstnavatelem (SR: 9,2 mld. Kč), kompenzační bonus pro OSVČ (SR: 13,3 mld. Kč, VR: 20,1 mld. Kč), ošetrovné pro zaměstnance (SR: 8,7 mld. Kč), ošetrovné pro OSVČ (SR: 2,2 mld. Kč). Vedle těchto opatření vláda vydala finanční prostředky na ochranné pomůcky, posunula termíny plateb některých daní (což se projevuje v plnění státního rozpočtu v jednotlivých měsících) a podpořila některé úvěry (souhrnně označované jako COVID).¹²⁾

Státní rozpočet na letošní rok byl změněn dvakrát, naposledy zákonem č. 323/2020 Sb. Celkové příjmy státního rozpočtu se snížily z původně schváleného státního rozpočtu ve výši 1 578,12 mld. Kč na 1 364,82 mld. Kč (-213,3 mld. Kč). Celkové výdaje státního rozpočtu se zvýšily z původně schváleného státního rozpočtu ve výši 1 618,12 mld. Kč na 1 864,82 mld. Kč (+246,7 mld. Kč). Původně schválený deficit státního rozpočtu ve výši 40 mld. Kč byl nakonec zvýšen na 500 mld. Kč.

Podle pokladničního plnění činil deficit státního rozpočtu ke konci srpna 230,3 mld. Kč a po zohlednění toků z EU pak činil deficit 234,6 mld. Kč. Příjmy státního rozpočtu za prvních 8 měsíců činily 929,41 mld. Kč, což bylo meziročně méně o více než 40 mld. Kč (-4,2%), a výdaje činily 1 159,7 mld. Kč, což představovalo meziroční nárůst o 174,5 mld. Kč (+17,7%).

Z pohledu příjmů klesly celkové daňové příjmy státního rozpočtu za prvních osm měsíců o 6,6%. Příjmy z daně z příjmu fyzických osob se vlivem poklesu objemu mezd, ošetrovného či překážek v práci a vládních opatření snížily o 11,3%, a to zejména vlivem poklesu daně ze závislé činnosti (placenou plátcí) o 10,5%. Také příjmy sociálního pojištění meziročně klesly z důvodu nižšího objemu mezd, zrušení minimálních záloh u OSVČ a u zaměstnanců (Antivirus C) či kvůli snížení sazby nemocenského pojištění o 0,2 p. b. vloni v červenci. Inkaso daně z příjmu právnických osob se meziročně propadlo o 21,7%, a to mimo jiné i kvůli posunutí termínu plateb záloh a zpětného uplatnění daňové ztráty. Inkaso DPH, které patří mezi největší zdroj příjmu státního rozpočtu, kleslo meziročně o 2,8%, přičemž se projevily nižší tržby obchodníků či snížení sazby pro některé

¹²⁾ Detailní informace o plnění státního rozpočtu za srpen letošního roku včetně výdajů vynaložených na covid-19 lze nalézt na adrese: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tisko-ve-zpravy/2020/pokladni-plneni-sr-39333>

produkty. Na nižší příjem z DPH (a také daně z příjmu, které se projeví zejména v příštím roce) oproti plánovanému rozpočtu měla vliv i totální rezignace vlády na boj s daňovými úniky v podobě vypnutí EET či odsunutí spuštění jejich dalších fází. Výběr spotřebních daní klesl meziročně o 3,5 % zejména vlivem poklesu inkasa spotřebních daní z minerálních olejů (pohonných hmot) z důvodu útlumu komerční dopravy v jarních měsících.

Výdaje za prvních 8 měsíců byly v meziročním srovnání vyšší o 17,7 % (o 74,5 mld. Kč), přičemž běžné výdaje byly vyšší o 16,2 % (o 148,7 mld. Kč) a kapitálové výdaje o 37,7 % (o 25,8 mld. Kč). U běžných výdajů se projevil zvýšení výdajů na sociální dávky, meziročně o 12,6 % (o 50,5 mld. Kč), ve kterém se projevil zejména zvýšení důchodů (+22,7 mld. Kč), nemocenského pojištění včetně ošetrového (+13,4 mld. Kč) a rodičovského příspěvku (+9,4 mld. Kč). Běžné transfery podnikatelským subjektům meziročně vzrostly včetně vlivu Antivirus A, B o 78,8 % (+30,0 mld. Kč), neinvestiční transfery vzrostly územním rozpočtům o 24 % (+30,5 mld. Kč), kde se projevil mimo jiné růst platů v regionálním školství nebo kompenzace propadu příjmů obcím a krajům. Došlo také k výraznému navýšení plateb státu za státní pojištění u zdravotního pojištění. U kapitálových výdajů dominoval růst investičních transferů Státnímu fondu dopravní infrastruktury o 114,3 % (+19,2 mld. Kč).

Pro příští rok zatím nejsou k dispozici podrobnější informace ohledně detailů státního rozpočtu. Vláda by měla předložit návrh státního rozpočtu Poslanecké sněmovně až koncem října na místo koncem září. Návrh bude vycházet i z nové Makroekonomické predikce MF, která byla zveřejněna až 15. 9. 2020. Podle vyjádření předsedy vlády a ministryně financí ze srpna letošního roku by měl být deficit státního rozpočtu nižší než v letošním roce.¹³⁾ Je tedy zřejmé, že i v příštím roce bude fiskální politika uvolněná tak, aby alespoň částečně tlumila negativní dopady pandemie. Také materiál Rozpočtová strategie ČR z dubna letošního roku je pochopitelně neaktuální. Jediné co je z dílny MF ČR zatím dostupné ohledně příjmů, jsou podkladové materiály pro jednání Výboru pro rozpočtové prognózy.¹⁴⁾ Z hotovostního pohledu by se v příštím roce meziročně mělo zvýšit

¹³⁾ V květnu letošního roku ministryně financí hovořila o deficitu státního rozpočtu na příští rok ve výši 300 mld. Kč. Ministryně financí dne 19. 9. 2020 oznámila, že první verze rozpočtu počítá s deficitem 116 mld. Kč, ale že předpokládá jeho další navýšení vlivem opatření spojených s covidem-19. Do takto nízkého deficitu pravděpodobně není zahrnut ani propad příjmů z důvodu zrušení superhrubé mzdy.

¹⁴⁾ <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/vybor-pro-rozpocetove-prognozy/stanoviska-a-dalsi-dokumenty/2020/prehled-hlavnich-ukazatelu-predikce-fisk-39435>

inkaso daně z příjmů fyzických osob o 28,4 mld. Kč, inkaso daně z přidané hodnoty o 23,3 mld. Kč, spotřební daň na minerální oleje o 5 mld. Kč a na tabákové výrobky o 2,8 mld. Kč a pojistné na sociální pojištění o 20,6 mld. Kč. Naopak MF předpokládá meziroční pokles inkasa daně z příjmu právnických osob o -3,7 mld. Kč a inkasa majetkových a silniční daní o -2,9 mld. Kč.

Z hlediska výdajové strany hovoří vládní představitelé o prioritě investic a důchodů. Zároveň bylo již několikrát avizováno, že se počítá se zvýšením platů učitelů.

I když se příští rok česká ekonomika začne podle našich odhadů oživovat, je otázka, jak se nakonec budou vyvíjet příjmy a také výdaje státního rozpočtu. Na základě již schválených a připravovaných novel daňových zákonů (k 10. 9. 2020) ČMKOS odhaduje následující propady v příjmech celých veřejných rozpočtů. Upozorňujeme, že se dá očekávat zvýšení spotřebních daní nebo DPH (zejména po volbách), aby se vyrovnal drastický propad příjmů. Pokud by se tak nestalo, obáváme se, že může dojít k privatizaci či jiné formě zpoplatnění doposud státem poskytovaných služeb. Tyto operace mohou způsobit, že současný slib zvýšení příjmů prostřednictvím zrušení superhrubé mzdy může dopadnout přesně naopak, tzn. zvýšení výdajů zaměstnanců a jejich rodin nad úroveň deklarovaných úspor.

TABULKA č. 5: ČMKOS – Odhad meziroční ztráty daňových příjmů veřejných rozpočtů pro rok 2021 na základě již schválených a připravovaných novel daňových zákonů (stav k 10. září 2020)

Loss Carryback	- 30 mld. Kč (minimum)
Zrušení daně z převodu nemovitostí	- 20 mld. Kč
Daňový paušál pro živnostníky:	- 10 mld. Kč
Štravenkový paušál:	- 20 mld. Kč (*)
Snížení DPH u ubyt. služby, kultura, sport	- 4 mld. Kč
Snížení silniční daně	- 1 mld. Kč
Snížení spotřební daně nafta	- 5 mld. Kč
Zrušení superhrubé mzdy:	- 94 mld. Kč (**)

* dopad při plném promítnutí tohoto systému

** bez dopadu promítnutí vlivu zrušení superhrubé mzdy na zastavení růstu mezd a platů

Podle ministerstva financí by letošní saldo veřejných rozpočtů mělo skončit v deficitu -6,4% HDP (cca -355 mld. Kč), kdy strukturální saldo by mělo činit -2,7% HDP. V minulém roce byly veřejné rozpočty v přebytku +0,3% HDP (+15 mld. Kč). Veřejný dluh by se měl v letošním roce meziročně zvýšit o 9,2 p. b. na 39,4% HDP (+451 mld. Kč). Očekávání ČNB ohledně veřejných rozpočtů v letošním roce je mírně pozitivnější. Deficit veřejných financí by měl v letošním roce činit -5,8% HDP a veřejný dluh 37,5%.

Aktuální prognóza MF neobsahuje prognózu vývoje veřejných rozpočtů na příští rok, ale ČNB pro příští rok očekává deficit veřejných financí v rozsahu -4,3% HDP a veřejný dluh v rozsahu 40,1% HDP.

Měnová politika

Vedle fiskální politiky má na českou ekonomiku klíčový dopad i nastavení měnové politiky České národní banky (ČNB). Také měnová politika byla v posledním období ovlivněna zejména pandemií covid-19.

ČNB reagovala na svých měnových zasedáních ve dnech 16. 3. 2020, 26. 3. 2020 a 7. 5. 2020, a to zejména snížením základních úrokových sazeb až na současně platné. Dvoutýdenní reposazba: 0,25%, diskontní sazba: 0,05% a lombardní sazba: 1,00%. Centrální banka také mimo jiné snížila proticyklickou kapitálovou rezervu na 1,0%, zvýšila týdenní počet měnových operací k dodávání likvidity banky, vyzvala komerční banky k nevyplácení dividend, zmírnila doporučení pro posuzování hypoték atd.¹⁵⁾ Byla schválena také novela zákona o ČNB, která má uvolnit možnosti pro poskytování likvidity i jiným institucím, než jsou banky, i když s časovým omezením do 31. 12. 2021.

Míra inflace se nachází v posledním období nad horní hranicí tolerančního pásma, a to podle ČNB zejména kvůli vysoké jádrové inflaci¹⁶⁾ a vysokým cenám potravin, jež byly taženy vysokou poptávkou spotřebitelů, nedostatkem pracovníků v zemědělství a omezením dopravy. Vysoké byly také regulované ceny. Vyšší náklady vlivem koronaviru budou tlačit na ceny firem. Na horizontu měnové politiky (druhá polovina roku 2021) by se inflace měla navrátit k inflačnímu cíli 2%.

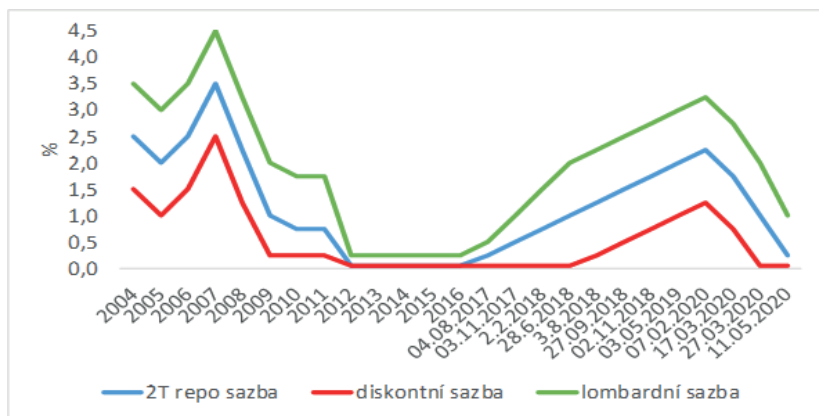
¹⁵⁾ Detailní popis jednotlivých opatření ČNB v boji proti negativním dopadům pandemie lze nalézt na: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/koronavirus/

¹⁶⁾ Inflace bez cen potravin a pohonných hmot, bez vlivu regulovaných cen a bez vlivu nepřímých daní.

Tržní úrokové sazby by podle ČNB měly po jejím snížení v první polovině letošního roku zůstat do poloviny příštího roku konstantní a poté se postupně zvyšovat.

Je tedy zřejmé, že současné nastavení měnové politiky je silně expanzivní, a to i přes v současnosti vyšší míru inflace (nad inflačním cílem). Cílem je zejména zabránit výraznému poklesu ekonomiky a urychlit její oživení, které by z dlouhodobého hlediska mohlo přispět k udržení inflace na úrovni inflačního cíle.

GRAF č. 19: Měnověpolitické nástroje ČNB

Pramen: ČNB, pro období do roku 2016 čísla vždy platná sazbě ke konci roku, od roku 2017 zachyceny konkrétní dny, kdy ČNB změnila sazby.

Bankovní rada na svém zasedání 8. srpna 2019 ponechala úrokové sazby nezměněné. Rizika prognózy vyhodnotila bankovní rada jako výrazná, ale celkově nevychýlená ani jedním směrem. Riziko vidí ve vývoji pandemie včetně přijatých opatření, v rychlosti oživení v EU a v ČR po uvolnění opatření z první vlny. Fiskální podpora ekonomiky může být podle bankovní rady nakonec silnější a protiinflačně by mohl působit měnový kurz české koruny.¹⁷⁾

Měnová politika ČNB, respektive její účinnost je ovlivněna mimo jiné i politikou Evropské centrální banky (ECB). Rada guvernérů Evropské centrální banky

¹⁷⁾ Zpráva o inflaci III/2020, str. 7.

na svém zasedání dne 10. září 2020 rozhodla ponechat úrokové sazby nezměněné (úroková sazba pro hlavní refinanční operace je 0,00 %, mezní zápůjční facility 0,25 % a vkladové facility -0,50 %). Rada zároveň uvedla, že na takto nízkých sazbách zůstanou hodnoty do té doby, dokud se ve výhledu nebude inflace přibližovat 2 % a dokud se neprojeví i u jádrové inflace. Silně expanzivní politika ECB bude posílena i pokračováním nákupu aktiv (včetně nouzového pandemického programu nákupu) a slibem Rady, že bude nadále poskytovat dostatek likvidity prostřednictvím refinančních operací.¹⁸⁾

Závěr

V příštím roce očekáváme, že se ekonomická situace České republiky bude postupně zlepšovat. Bude záležet zejména na vývoji pandemie covidu-19 a na oživení světové ekonomiky. Z hlediska inflace nečekáme výraznější proinflační tlaky. Růst mezd a platů zpomalí a očekáváme zvýšení některých regulovaných cen a nepřímých daní. Jistý poptávkový impuls bude představovat zvýšení důchodů v příštím roce. Fiskální i měnová politika bude neustále expanzivní a nejistý je vývoj české koruny.

S vědomím výše uvedených trendů a tendencí předpokládáme, že se průměrná míra inflace v roce 2021 (měřeno průměrem roku 2021 na průměr roku 2020) bude pohybovat v intervalu 2,0–2,5 %

Náš odhad průměrné míry inflace na rok 2021 je nutné zatím považovat za orientační, neboť je spojen s velkým množstvím nejistot, o kterých je pojednáno výše. Jedná se zejména o dopady pandemie covidu-19 (síla druhé vlny a s tím spojená přijatá opatření vlády), konečnou podobu odchodu Velké Británie z EU, tlaky na zpřísnění ekologizace a stále nejasnosti ohledně politiky některých světových ekonomicky dominantních hráčů.

¹⁸⁾ Podrobněji viz tisková zpráva ECB z 10. 9. 2020: <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ecb.mp200910~f4a8da495e.cs.html>

Příloha 1

Prognózy ostatních institucí

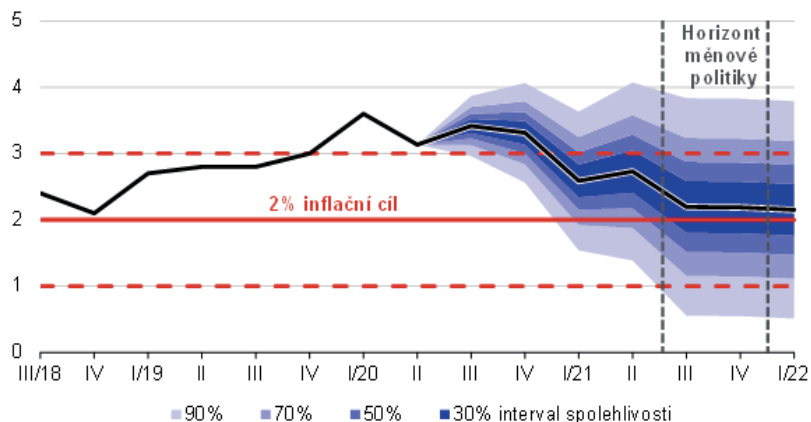
Na tomto místě uvádíme prognózu míry inflace jednak od dvou českých institucí, které mohou míru inflace v České republice výrazně ovlivnit svým konáním, tedy prognózy České národní banky a Ministerstva financí České republiky, a jednak od dvou významných mezinárodních institucí, tedy Evropské komise a Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj.

Česká národní banka

Nejnovější veřejně dostupná prognóza České národní banky byla zveřejněna 6. srpna 2020. Centrální banka v ní odhaduje čtvrtletní meziroční míry inflace pro období od třetího čtvrtletí letošního roku až do prvního čtvrtletí roku 2022. **Česká národní banka odhaduje průměrnou meziroční míru inflace pro letošní rok ve výši 3,4 % a pro rok 2021 ve výši 2,4 %.**

Faktory, které budou podle centrální banky ovlivňovat míru inflace ve zbývajících měsících letošního a v průběhu příštího roku jsou podrobněji rozvedeny ve Zprávě o inflaci, kterou schválila bankovní rada 13. srpna letošního roku.¹⁹⁾

ČNB: Prognóza míry inflace a inflační cíl

Pramen: Prognóza ČNB ze 6. srpna 2020.

¹⁹⁾ <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-inflaci/Zprava-o-inflaci-III-2020/>

Míra inflace se v první polovině letošního roku nacházela nad horní hranicí tolerančního pásma ČNB a pohybovala se i nad úroveň, kterou ČNB očekávala v lednové Zprávě o inflaci. Nejvíce k inflaci přispívala jádrová inflace a ceny potravin. Inflace byla naopak tlumena klesajícími cenami pohonných hmot. Vliv na růst cen mělo silné oslabení české koruny v jarních měsících. Růst regulovaných cen postupně zpomaloval. Vliv nepřímých daní byl nejednoznačný. U rostoucích cen potravin se promítly i vyšší náklady na dopravu vlivem omezení dopravy a pohybu pracovních sil.

Podle ČNB se bude ve zbývajících měsících roku pohybovat inflace stále nad horní hranicí tolerančního pásma a k inflačnímu cíli se přiblíží až ve druhé polovině příštího roku. Zpočátku se budou projevovat stále vyšší náklady firem a silná domácí poptávka. Jádrová inflace se sníží až počátkem příštího roku, a to i vlivem sníženého tlaku z trhu práce. Nepřímé daně budou působit mírně proinflačně, a to zejména vlivem spotřební daně na tabák. U regulovaných cen postupně vyprchá vliv zvýšení cen elektřiny a ČNB očekává snížení cen zemního plynu.

Prognóza počítá s postupným posilováním české koruny, což je spojeno s relativně uvolněným vývojem pandemie v ČR a Evropě, a to až k 26 CZK/EUR ke konci roku 2022. Pro letošní rok očekává ČNB průměrný kurz na úrovni 26,50 CZK/EUR a 23,8 CZK/USD a pro příští rok na úrovni 26,40 CZK/EUR a 23,10 CZK/USD.

S prognózou inflace ČNB je konzistentní stabilita tržních úrokových sazeb do poloviny příštího roku a poté jejich postupný nárůst.

ČNB ve své Zprávě o inflaci ze srpna uvádí, že bankovní rada vyhodnotila rizika prognózy jako výrazná, ale nevychýlená ani jedním směrem. Rizikem je vývoj pandemie a s ní spojená karanténní opatření a rychlost obnovy ekonomik po první fázi pandemie. Protiinflačně může působit vývoj české koruny. Fiskální podpora ekonomiky může být nakonec výraznější. Nejistota je spojena i s konkretizační nabídkových a poptávkových faktorů.

Ministerstvo financí České republiky

Ministerstvo financí zveřejnilo svou nejnovější Makroekonomickou predikci až 15. 9. 2020 místo pravidelného termínu v červenci. **Ministerstvo financí České republiky očekává pro letošní rok průměrnou míru inflace ve výši 3,2% a pro příští rok 1,9%.**

Podle ministerstva financí pandemie covid-19 se na inflaci projevuje nejednoznačně a doposud dominovaly efekty na nabídkové straně ekonomiky (pokles nabídky z důvodu omezení výroby) v podobě růstu cen. Omezení na straně poptávky a s tím spojený tlak na pokles cen se pravděpodobně projeví až s určitým zpožděním.

V letošním roce došlo ke změně nepřímých daní – k růstu u lihovin a tabákových výrobků, kdežto jejich snížení u některých statků – celkový efekt však bude nulový. U regulovaných cen došlo zejména ke zvýšení ceny elektřiny a bude následovat pokles cen plynu. Hlavním zdrojem inflace jsou tak tržní faktory, zejména na jednotkové náklady práce, oslabení české koruny. Naopak na snížení inflace bude tlačit záporná mezera produktu spojená s omezenou agregátní poptávkou a snížení cen ropy.

V příštím roce by podle ministerstva financí mělo docházet k dezinflaci vlivem absence silnějších proinflačních tlaků. Ekonomika se i přes oživení spotřeby bude nacházet stále v záporné mezeře produktu, dojde k poklesu jednotkových nákladů práce, k mírnému posilování české koruny a u regulovaných cen dojde pouze k růstu spotřebních daní na cigarety.

Pro letošní rok očekává ministerstvo financí pokles reálného HDP o 6,6 % a pro příští rok jeho růst o 3,9 %.

Evropská komise

Evropská komise ve své Ekonomické prognóze odhaduje míru inflace pro jednotlivé členské státy, která vychází z harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (HICP). Nelze ji tudíž ztotožňovat s mírou inflace, tak jak ji odhadují české instituce (včetně námi prognózované míry inflace). Níže uvedený odhad míry inflace je z letošní letní prognózy.²⁰⁾

Podle komise inflace v letošním roce rostla vlivem růstu cen potravin, který nebude zcela eliminován poklesem cen energií. Růst cen služeb, které se zvýšily v první polovině roku, vlivem nižšího mzdového růstu zpomalí. Na začátku příštího roku inflace podle komise dosáhne pouze 2 %, ale vlivem oživené ekonomické aktivity v průběhu příštího roku mírně zrychlí.

Pro letošní rok Evropská komise očekává míru inflace v České republice ve výši 2,8 % a pro rok 2020 ve výši 2,2 %.

²⁰⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip132_en.pdf

Pro letošní rok očekává Evropská komise pokles reálného HDP o 7,8 % a pro příští rok jeho růst o 4,5 %.

Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD)

Nejnovější prognóza Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj je obsažena v OECD Economic Outlook z června letošního roku.²¹⁾

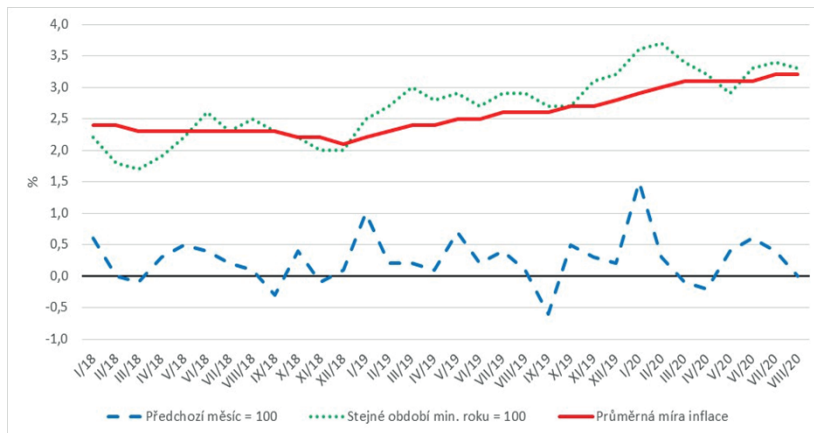
OECD vypracovalo prognózu na dva scénáře. Pokud by českou ekonomiku zasáhla pandemie pouze jednorázově v první polovině roku, tak by se v letošním roce měla inflace pohybovat na úrovni 3,0 % a v příštím roce na úrovni 1,9 %. Pokud by došlo ke dvojitému zasažení (i v druhé polovině roku), OECD očekává míru inflace na úrovni 2,9 % a pro rok 2021 na úrovni 1,4 %.

Při jednorázovém zásahu OECD pro letošní rok očekává pokles reálného HDP o 9,6 % a v příštím roce jeho růst o 7,1 %. V případě dvou vln OECD očekává pro letošní rok pokles reálného HDP o 13,2 % a pro příští rok jeho růst o 1,7 %.

²¹⁾ https://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-outlook_16097408

Příloha 2

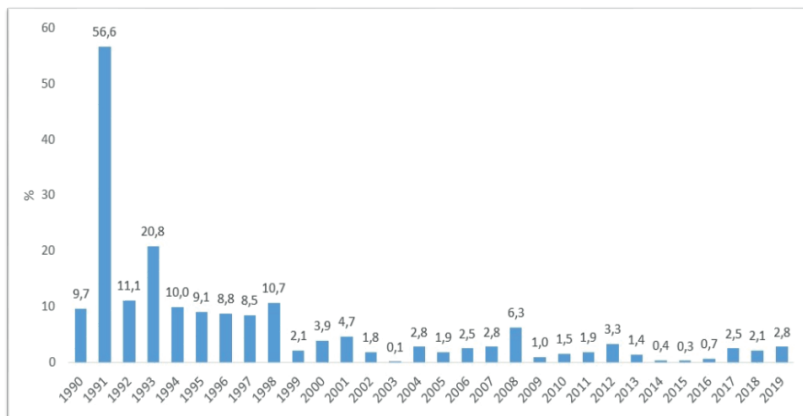
Měsíční vývoj míry inflace v České republice v období let 2018–2020

Pramen: ČSÚ

Příloha 3

Průměrná míra inflace v České republice v období let 1990–2019

Pramen: ČSÚ

Spotřební koš platný pro rok 2020²²⁾

	Počet reprezentantů	Stálé váhy roku 2018 v %
Úhrn	690	1000
1. Potraviny a nealkoholické nápoje	156	177,2
2. Alkoholické nápoje a tabák	24	87,0
3. Odívání a obuv	67	41,6
4. Bydlení, voda, energie, paliva	40	251,4
5. Bytové vybavení, zař. domácností, opravy	76	56,6
6. Zdraví	20	24,5
7. Doprava	87	115,1
8. Pošty a telekomunikace	7	28,8
9. Rekreace a kultura	111	85,3
10. Vzdělávání	12	5,6
11. Stravování a ubytování	41	63,5
12. Ostatní zboží a služby	49	63,4

Pramen: ČSÚ

²²⁾ Detailní složení spotřebního koše (včetně jednotlivých reprezentantů a jejich vah) lze nalézt na stránkách Českého statistického úřadu, viz.: https://www.czso.cz/csu/czso/kdyz_se_rekne_inflace_resp_mira_inflace

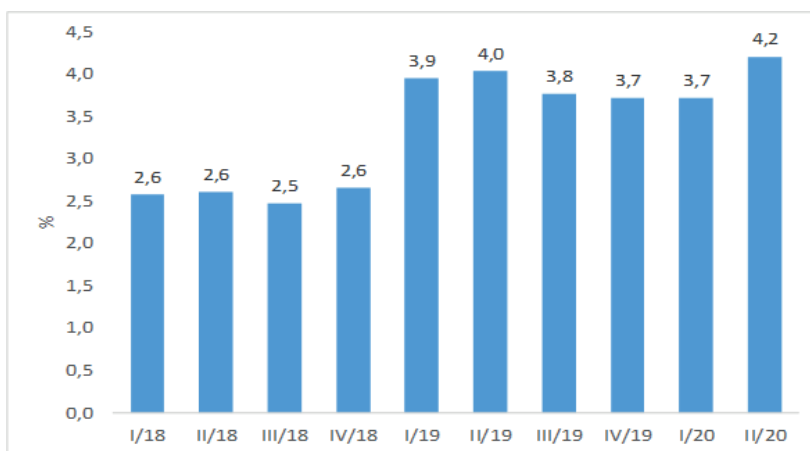
Příloha 5

Deflátor

Naše prognóza inflace pracuje s mírou inflace, která je založena na Indexu spotřebitelských cen (CPI). CPI však využívá omezený koš statků a služeb.

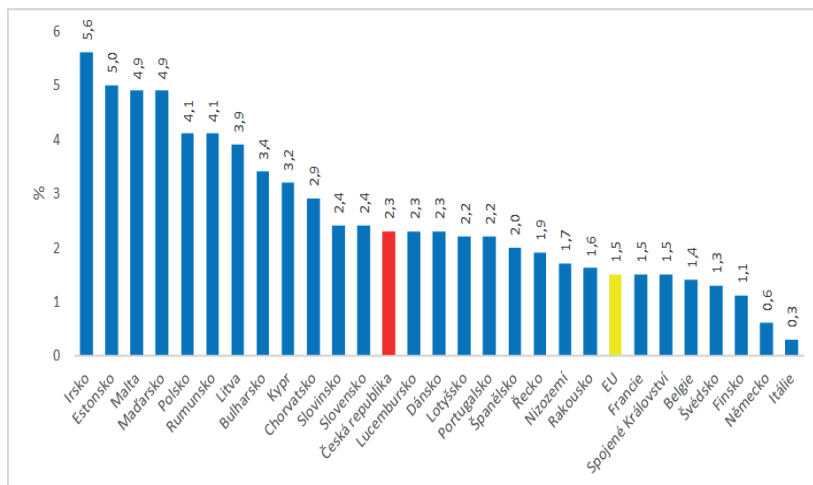
Detailnější pohled na vývoj cenové hladiny poskytuje deflátor hrubého domácího produktu, jehož vývoj v jednotlivých čtvrtletích roku je zachycen na grafu. Deflátor hrubého domácího produktu je spojen s vývojem nominálního hrubého domácího produktu, který mimo jiné ovlivňuje daňové inkaso státu. Vývoj deflátoru v sobě zahrnuje změnu cen v jednotlivých výdajích. Vedle spotřeby domácností i změny cen investic, vládních nákupů a čistého exportu.

Deflátor hrubého domácího produktu

Pramen: ČSÚ (13. 9. 2020), založeno na sezónně upravených datech.

Vývoj reálného hrubého domácího produktu v EU v roce 2019

Pramen: Eurostat (13. 9. 2020)

Co bychom měli vědět o Národním plánu obnovy

Ilona Švihlíková

Národní plán obnovy nepatří mezi ekonomická témata, která by vyvolávala velkou pozornost. Bohužel, protože tento plán a prostředky v něm zahrnuté by mohly představovat tolik žádoucí stanovení směru pokoronavirové obnovy ekonomiky.

Požadavek na vytvoření národních plánů obnovy všech členských zemí EU souvisí s letošním přelomovým rozhodnutím EU vstoupit na finanční trhy a pomocí nových finančních prostředků zajistit nejen obnovu ekonomik poškozených pandemií koronaviru, ale zároveň tyto prostředky využít pro modernizaci evropských ekonomik. Za tímto účelem byly stanoveny jednotlivé prioritní oblasti, ke kterým by měly směřovat Národní plány obnovy – samozřejmě se zahrnutím jednotlivých národních specifik.

Základem je tzv. Recovery and Resilience Facility (RRF – nástroj pro obnovu a odolnost ekonomik EU), který zahrnuje finanční prostředky pro reformy a investice. Většina zdrojů bude členským zemím poskytnuta ve formě grantů, navýšení je možné přes půjčky. Celkově je v grantech k dispozici 310 mld. eur, dalších 250 mld. eur v půjčkách.

Co se grantů týká – a zde je již přímá vazba k ČR, která prozatím možnost půjček využít nechce – existuje vzorec, který určuje, kolik peněz každé zemi připadne. V úvahu se bere počet obyvatel, HDP na hlavu a také nezaměstnanost. Vzorec je ustanoven tak, aby především země těžce postižené pandemií získaly větší finanční prostředky (kombinace nízký příjem na hlavu a vysoká nezaměstnanost).

Členské státy mohou žádat i o půjčky, zde je zdůrazněna nutnost zavést reformy, důraz je kladen na veřejné investice. Prozatímní maximální objem půjček pro jednu členskou zemi je na 4,7% hrubého národního důchodu. Výhoda půjček spočívá v dlouhých dobách splatnosti a také v příznivých úrokových sazbách daných tím, že EU bude vstupovat na finanční trhy jako celek (pro řadu zemí to může být atraktivní, např. pro Itálii, pro ČR je ovšem potřeba brát v úvahu u eurové půjčky kurzové riziko). Aby země mohly čerpat z RRF, pak musejí předložit Evropské komisi své plány „obnovy a odolnosti“ (Národní plán obnovy v ČR). Má se jednat o koherentní dokument, který bude až do roku 2024 shrnovat reformní a investiční agendu dané členské země.

Kromě priorit (viz dále) uvedených EK, by Národní plány obnovy měl také reflektovat kontext tzv. Evropského semestru.

Je důležité zdůraznit, že se jedná o zcela jiný přístup EU ke krizi. Zatímco v předchozích ekonomických potížích daných Velkou recesí převážil přístup fiskální konsolidace, tentokrát se jedná o kombinaci investic se zaměřením na obnovu a modernizaci ekonomiky. Zdá se tedy, že alespoň v tomto ohledu se EU, byť po velkých politických bojích, poučila a nechce opakovat škrtací politiky, které měly v řadě zemí (zejména v tzv. jižním křídle EU) katastrofální socioekonomické dopady.

Vlajkovými projekty obnovy EU jsou tedy investice a jejich potenciál k vytváření růstu a nových pracovních míst. Modernizační složka je obsažena v důrazu na boj proti klimatické změně (green transition) a také v podpoře digitalizace. Komise, jejíž role je v posuzování jednotlivých národních plánů obnovy klíčová, „silně doporučila“, aby se země orientovaly dle následujících priorit:

1. Power up – podpora čistých technologií, urychlení rozvoje a implementace obnovitelných zdrojů energie.
2. Renovate – zlepšení energetické efektivity veřejných i soukromých budov.
3. Recharge and Refuel – podpora čistých technologií k urychlení udržitelných způsobů dopravy, „nabíjecích“ stanic, rozšíření veřejné dopravy.
4. Connect – rozšíření širokopásmového internetu do všech regionů a domácností včetně optických vláken a sítí 5G.
5. Modernizace – digitalizace veřejné správy a služby včetně soudnictví a zdravotnictví.
6. Scale-up – navýšení evropských cloudových kapacit a rozvoj procesorů.

7. Reskill and upskill – přizpůsobení vzdělávacích systémů tak, aby podporovaly digitální dovednosti. Vzdělávání a praktická výuka pro všechny věkové skupiny.

Vrcholní představitelé EU vnímají RRF (Recovery and Resilience Facility – na celounijní úrovni) jako značný pokrok v integračním procesu EU a také jako krok, který má zabránit další divergenci mezi zeměmi eurozóny, především mezi zeměmi tzv. severu a jižním křídlem. Je patrné, že pokud by divergence mezi těmito zeměmi měla pokračovat, je ohroženo přežití eura. I to byl jeden z motivů, proč země, které nebyly zpočátku příliš „naladěné“ na masivní fond podpory, nakonec s tímto bezprecedentním krokem souhlasily.

Předsdkyně Evropské komise Ursula von der Leyenová uvedla, že RRF je klíčem k tomu, aby se současné výzvy vyvolané koronavirovou pandemií změnilly na dlouhodobé příležitosti. Členské země potřebují jasné vedení, aby bylo zajištěno, že prostředky v objemu 672 mld. eur budou investovány jak do okamžitého ekonomického oživení, tak i do dlouhodobého udržitelného a inkluzivního růstu.

Vlády členských zemí mohou základní dokument předložit již v říjnu, ten pak bude posuzován v Evropské komisi. Bude se kontrolovat soulad s prioritami evropského semestru (tj. zda načrtnuté priority jsou v souladu s posílením potenciálu a odolností členského státu tak, aby byla zvýšena koheze, dále pak musejí zahrnovat oblasti týkající se zeleného „přechodu“ a podpory digitalizace). Přesněji: 37% výdajů Národního plánu obnovy má směřovat na boj proti klimatu (zelený přechod) a 20% na podporu digitalizace.

Co se ČR týká, pracuje se prozatím s odhadem částky vyčleněné na granty ve výši 180 mld. Kč. 90 mld. Kč je vypočteno ze základních ukazatelů (počet obyvatel, HDP na obyvatele a nezaměstnanost), druhých 90 mld. Kč je ovšem odhad, protože částka se má odvíjet od ekonomické situace za letošní a příští rok.

Původní ideou Národního plánu obnovy (pod taktovkou MPO) bylo včlenit ho do připravované hospodářské strategie. Přestože premiér Andrej Babiš část východiska předal předsdkyni Evropské komise Ursule von der Leyenové hned v „první možný den“, tj. 15. října, nebyl materiál na vládě schválen. Je zřejmé, že se o něm povede ještě interní politická debata, v níž by z podstaty věci měli figurovat zástupci sociálních partnerů. Na první pohled je také patrné, že jsou preferovány oblasti, které patří pod ministerstva hnutí ANO. Nejhůře z rozložení prostředků vychází MPSV.

Materiál, který má autorka tohoto článku k dispozici, pracoval s částkou přesahující 220 mld. Kč, vytvořil si tedy prostor pro „seškrtání“ projektů ve výši cca 40 mld. Kč.

Investice zahrnuté v rámci Národního plánu obnovy jsou rozčleněny do 6 pilířů, které se dále dělí na komponenty, konkrétní reformy a investiční akce.

- **Digitální transformace** – 25,040 mld. Kč
- **Fyzická infrastruktura a zelená tranzice** – 118,100 mld. Kč
- **Vzdělávání a trh práce** – 20,060 mld. Kč
- **Instituce a regulace a podpora podnikání v reakci na covid-19** – 31,840 mld. Kč
- **Výzkum, vývoj a inovace** – 12,500 mld. Kč
- **Zdraví a odolnost obyvatelstva** – 14,960 mld. Kč

Podrobnější pohled na komponentu vzdělávání a trh práce (celkem alokováno 20,06 mld. Kč)

Komponenta	Přibližná alokace, mld. Kč	Průměrný podíl digitálních iniciativ v %	Průměrný podíl zelených iniciativ v %
Inovace ve vzdělávání v kontextu digitalizace	5,5	100%	0%
Adaptace kapacity a zaměření školních programů	11,56	0%	0%
Modernizace služeb zaměstnanosti a rozvoj trhu práce	3,0	40%	0%

V předloženém materiálu najdeme řadu sporných bodů. Na první pohled je patrný nesoulad mezi globálními megatrendy, které budou mít vliv na ČR, a mezi alokací prostředků.

Megatrendy zahrnují (bodově): vznik nových odvětví, automatizaci práce, dekarbonizaci ekonomiky, stárnutí populace, prohlubování rozdílu mezi úspěšnými a neúspěšnými firmami a akceleraci digitálních služeb. U pěti z těchto šesti megatrendů je uvedena vazba na pilíře NPO – na vzdělávání a trh práce.

Na trh práce (tj. komponenta přímo podléhající MPSV) byly přesto alokovány jen 3 mld. Kč z celkových více než 220 mld. Kč!

Priority dotýkající se problematiky trhu práce jsou zahrnuty i v tzv. Country specific recommendations, tj. v doporučeních pro danou zemi. Je to ovšem právě MPSV, jehož se koronavirová i pokoronavirová situace bude dotýkat velice citelně.

Jde o instrumenty krátkodobé povahy (ošetřovné), ale také o nastavení mechanismu ochrany pracovních míst a kupní síly (inspirace německým systémem, tzv. kurzarbeit, v ČR pak podpora v částečné nezaměstnanosti). Je navíc patrné, že koronavirová pandemie bude mít dlouhodobé následky. Nelze si myslet, že se ekonomika může „vrátit“ do února 2020. Restrukturalizace se dotkne sektorů cestovního ruchu, zábavního průmyslu či pohostinství, z dlouhodobého hlediska pak koronavirus urychlí transformaci odvětví jako je automobilový průmysl.

V příštích měsících je nutno počítat s rostoucí mírou nezaměstnanosti, a to za situace, kdy je podpora v nezaměstnanosti na nízké úrovni (i v mezinárodním srovnání) a její čerpání je dosti krátké. Aktivní politika zaměstnanost je dlouhodobě podfinancována. Právě aktivní politika zaměstnanosti bude do budoucna klíčová. Může ulehčit nutnou restrukturalizaci ekonomiky a přispět k tomu, aby se ČR kvůli koronaviru nedostala zpět do situace „levné práce“. To není planá hrozba, neboť např. makroekonomický výhled ministerstva financí počítá s poklesem náhrad mezd zaměstnanců na přidané hodnotě, což je velmi varovný signál. Hrozí vymazání několika let mzdové konvergence.

Na druhou stranu najdeme v NPO komponenty, které nemají co do činění ani s restrukturalizací, ani s obnovou ekonomiky. Z dokumentu není jasný strategický směr (což je bohužel patrné i u státního rozpočtu), v obou případech se jednalo o „sběr.“ V takovém případě je ovšem pochybné, jak budou využity zdroje, které by jinak ekonomice postižené koronavirem mohly výrazně pomoci.

Zarazí už to, že část „vzdělávání a trh práce“ je chápána jako pomoc pro kapitál a firmy, které mají za úkol transformovat ekonomiku. Jedná se tedy o jakousi „obsahu“. Absentuje důraz na sociální smír a kohezi i na ukazatel mzdové konvergence, který je pro země typu ČR naprosto zásadní.

Zatímco aktivní politika zaměstnanosti je zcela upozaděna, podařilo se ministerstvu financí vělenit do Národního plánu obnovy své komponenty. Do očí bijící je především snaha, aby Evropská komise financovala zpětnou vratku daně (loss carry back) za 27 mld. Kč! Jak bylo uvedeno v minulých Pohledech, toto opatření je sice oficiálně prezentováno jako podpora likvidity, či dokonce jako

automatický „stabilizátor“, v reálu se ovšem jedná o opatření, které dále destruuje české veřejné finance a nadměru zvýhodňuje velké korporace.

Předložený materiál nebyl na projednávání vlády dodán úplný. Např. část 2.5 – Renovace budov a ochrana ovzduší je uvedena s komentářem „ke komponentě nebyly v požadovaném termínu dodány informace“. Už jen z řady formálních nedostatků je patrné, že materiál byl „šit horkou jehlou“ a že slavnostní předání v nejbližším termínu bylo politickým gestem. Skutečná práce na Národním plánu obnovy spíše začne. Seriózní analýza české ekonomiky je přitom vysoce žádoucí, protože koronavirová pandemie jako každá krize představuje riziko i příležitost zároveň.

Domácí jednání budou pokračovat, ale zároveň se předáním východisek Národního plánu obnovy rozpochovaly i konzultace s Evropskou komisí, které by měly vést k definitivní podobě plánu do dubna 2021. Je třeba ještě podotknout, že konečný Národní plán obnovy bude ještě, poté co ho schválí Evropská komise, předložen ke schválení i Evropskou radou.

Evropská komise může některé investiční návrhy vetovat. Znalci evropské problematiky se domnívají, že snaha protlačit právě výše uvedený loss carryback jako „modernizační opatření“ je odsouzena k neúspěchu.

Z předloženého materiálu zatím vyplývá to, co potvrzuje návrh státního rozpočtu. Spíše než o modernizaci jde vládě o udržení stávající ekonomické struktury v kontextu „levné práce“. Je to přístup, který za třicet let skutečně penetroval rozhodování firem, ale i politických představitelů do té míry, že se k němu vracejí jako k „automatismu“. Jenže takový automatismus neznamená jen nevyužití příležitostí včetně Národního plánu obnovy, ale i možnost zaseknutí se v „levné práci“ natrvalo.

POHLEDY - edice Studie - analýzy - prognózy
Vydává nakladatelství SONDY, s.r.o.
Editor: Mgr. Jana Kašparová

Českomoravská konfederace odborových svazů

Předpoklady pro ekonomický vývoj v roce 2021

Zlom DTP SONDY, tisk TMV Praha

sondy – 2020

nám. Winstona Churchilla 2, 130 00 Praha 3,
tel. 234 462 328, e-mail: sondy@cmkos.cz, www.esondy.cz

